

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**TURISTIČNA PONUDBA SLOVENSКИH
NARAVNIH ZDRAVILIŠČ PO POKRAJINAH**

Ljubljana, september 2004

SEDEJ METKA

IZJAVA

Študentka Sedej Metka izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Mihalič Tanje, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 13. septembra, 2004

Podpis:

KAZALO

1	UVOD	1
2	TURIZEM IN TURISTIČNA PONUDBA	2
3	SLOVENSKA NARAVNA ZDRAVILIŠČA	8
3.1	SKUPNOST SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ	9
3.2	ZAKONSKA UREDITEV SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ	10
4	TURISTIČNA PONUDBA SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ	15
4.1	PRIMARNA TURISTIČNA PONUDBA	15
4.1.1	NARAVNI DEL PRIMARNE TURISTIČNE PONUDBE	15
4.1.2	ANTROPOGENI DEL PRIMARNE TURISTIČNE PONUDBE	16
4.2	SEKUNDARNA PONUDBA SLOVENSКИH ZDRAVILIŠČ	17
4.2.1	OSNOVNA INFRASTRUKTURA	17
4.2.2	TURISTIČNA INFRASTRUKTURA IN SUPERSTRUKTURA	21
4.2.2.1	NAMESTITVENI OBJEKTI	21
4.2.2.2	OSNOVNA PONUDBA	23
4.2.2.3	DODATNA PONUDBA	23
4.2.2.3.1	ŠPORT IN REKREACIJA	24
4.2.2.3.2	OSTALA DODATNA PONUDBA	26
4.2.2.4	POSEBNA PONUDBA	28
5	PRIKAZ TURISTIČNEGA PROMETA SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ PO POKRAJINAH	29
5.1	TURISTIČNI PROMET V PRIMORSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH	30
5.2	TURISTIČNI PROMET V DOLENJSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH	33
5.3	TURISTIČNI PROMET V POMURSKИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH	34
5.4	TURISTIČNI PROMET V ŠTAJERSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH	37

6	PRIMERJAVA TURISTIČNEGA PROMETA IN PONUDBE SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ PO POKRAJINAH	40
6.1	RANGIRANJE KAZALNIKOV TURISTIČNEGA PROMETA	40
6.2	OCENE VPLIVANJA POSAMEZNIH DELOV TURISTIČNE PONUDBE	41
7	SKLEP	45
	LITERATURA	47
	VIRI	48

KAZALO SLIK

SLIKA 1:	POVEZAVA MED PROSTIM ČASOM, REKREACIJO IN TURIZMOM	2
SLIKA 2:	TURISTIČNI TRG	4
SLIKA 3:	DELITEV TURISTIČNE PONUDBE	6
SLIKA 4:	GEOGRAFSKA RAZDELITEV SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ	9
SLIKA 5:	SIMBOL SKUPNOSTI SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ	10
SLIKA 6:	VRSTE REKREACIJE V SLOVENSКИH ZDRAVILIŠČIH	25
SLIKA 7:	STOPNJE RASTI ŠTEVILA PRENOČITEV IN PRIHODOV TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH NA PRIMORSKEM V OBDOBJU 1996-2002	30
SLIKA 8:	DELEŽ TUJIH IN DOMAČIH TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH NA PRIMORSKEM V OBDOBJU 1995-2002	32
SLIKA 9:	STOPNJE RASTI PRENOČITEV IN PRIHODOV TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH NA DOLENJSKEM V OBDOBJU 1996-2002	33
SLIKA 10:	STOPNJE RASTI PRENOČITEV IN PRIHODOV TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH V POMURJU V OBDOBJU 1996-2002	35
SLIKA 11:	POVPREČNA LETNA ZASEDENOST LEŽIŠČ V ZDRAVILIŠČIH V POMURJU V OBDOBJU 1995-2002	36
SLIKA 12:	STOPNJE RASTI PRENOČITEV IN PRIHODOV TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH NA ŠTAJERSKEM V OBDOBJU 1996-2002	37
SLIKA 13:	POVPREČNA DOBA BIVANJA V ZDRAVILIŠČIH NA ŠTAJERSKEM V OBDOBJU 1995-2002	39

KAZALO TABEL

TABELA 1: VRSTE TURIZMA GLEDE NA RAZLIČNE KRITERIJE _____	3
TABELA 2: ZUNANJE OKOLJE SLOVENSkih NARAVNIH ZDRAVILIŠČ IN ZNAČILNOSTI _____	7
TABELA 3: POKRAJINE MELIKOVE REGIONALIZACIJE _____	8
TABELA 4: SLOVENSKA NARAVNA ZDRAVILIŠČA GLEDE NA NARAVNE ZDRAVILNE FAKTORJE IN POKRAJINO _____	11
TABELA 5: GLAVNI KULTURNI SPOMENIKI RAZVRŠČENI PO POKRAJINAH _____	17
TABELA 6: NAČINI PREVOZA IN GLAVNE KARAKTERISTIKE _____	19
TABELA 7: POGOSTOST POVEZAV ZA SLOVENSKA NARAVNA ZDRAVILIŠČA _____	20
TABELA 8: POVPREČNO ŠTEVILO LEŽIŠČ NA HOTEL V POSAMEZNI POKRAJINI V LETU 2002	22
TABELA 9: OSTALA DODATNA PONUDBA V SLOVENSkih NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH _____	27
TABELA 10: FORMULE ZA IZRAČUN FIZIČNIH KAZALCEV TURISTIČNEGA PROMETA _____	29
TABELA 11: RANGIRANJE KAZALNIKOV TURISTIČNEGA PROMETA PO POSAMEZNI POKRAJINI	40
TABELA 12: OCENA VPLIVA POSAMEZNEGA DELA TURISTIČNE PONUDBE NA OBISKANOST _	42
TABELA 13: POVPREČNA OCENA VPLIVA POSAMEZNEGA DELA TURISTIČNE PONUDBE NA OBISKANOST _____	43

1 UVOD

Svetovna turistična organizacija opredeljuje turizem kot aktivnosti, ki so povezane s potovanjem in bivanjem oseb izven običajnega življenjskega okolja za ne več kot eno leto zaradi zabave, poslov in drugih motivov (Mill, 1998, str. 12). Ta vrsta gospodarske dejavnosti se je začela razvijati že v antiki (Nickerson, 1996, str. 15). Iz tistega časa so svetu dobro znana Baden Baden¹, Vichy, St. Moritz, pri nas pa Rimske toplice, ki so zaradi nujne obnove trenutno zaprte; v Laškem, Dobrni in Rogaški Slatini pa naj bi že takrat poznali zdravilni učinek termalne vode. Zdraviliški centri, iz katerih so se kasneje razvila današnja zdravilišča, so začeli nastajati v 18. in 19. stoletju.

Namen diplomske naloge je v prvi vrsti ugotoviti, ali je obiskanost zdravilišč različna glede na pokrajino, kjer se nahajajo. To bom ugotavljala s pomočjo sekundarnih podatkov, in sicer s fizičnimi kazalniki prometa. Nato pa me bo zanimalo, ali in v kolikšni meri na obiskanost zdravilišč vplivajo deli turistične ponudbe.

Diplomsko delo je v grobem razdeljeno na pet delov. V prvem delu sta opredeljena pojma turizma in turistične ponudbe. V naslednjem je na kratko predstavljena regionalna porazdelitev zdravilišč in Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, v katero so združena zdravilišča. Skupnost je bila pobudnik za sprejetje Zakona in pravilnika, ki urejata delo in ustanovitev zdravilišča. Temu sledi analiza turistične ponudbe slovenskih naravnih zdravilišč, ki je razdeljena na primarno in sekundarno turistično ponudbo. Za razvoj turizma je pomemben tako naravni kot tudi antropogeni del primarne turistične ponudbe, kjer je natančneje predstavljen posamezni del ponudbe slovenskih naravnih zdravilišč. Nato je predstavljena sekundarna turistična ponudba, ki vsebuje osnovno in turistično infrastrukturo ter turistično superstrukturo. Del, ki govori o turistični infrastrukturi in superstrukturi, je nadalje razdeljen na štiri poglavja, in sicer na poglavje o namestitvenih objektih, kjer so predstavljeni namestitveni objekti po posameznih zdraviliščih, na poglavje o osnovni ter poglavje o dodatni ponudbi; nazadnje pa je predstavljena še posebna ponudba slovenskih naravnih zdravilišč.

V petem delu je narejena analiza kazalnikov turističnega prometa slovenskih naravnih zdravilišč. Tu so predstavljene značilnosti obiska slovenskih naravnih zdravilišč vsake pokrajine posebej. Ta del diplomske naloge nam bo pokazal, ali obstajajo razlike v obiskanosti med posameznimi pokrajinami.

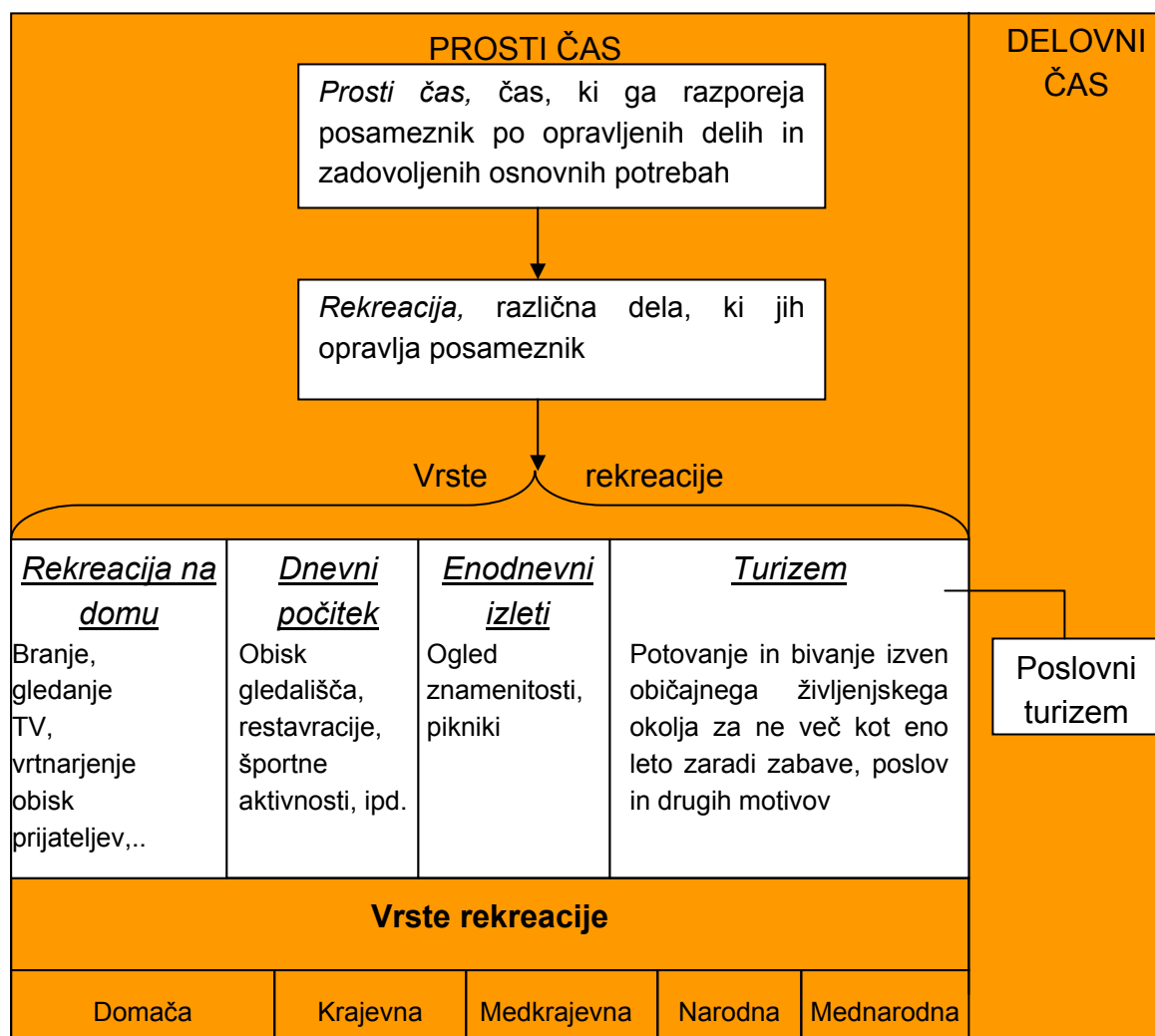
¹ Mesto in zdravilišče v Švici, ki je bilo za časa starih Rimljanov znano kot Acqua Helveticae (Mala splošna enciklopedija – 1.del, 1973, str. 117).

V zadnjem delu je narejena regionalna primerjava fizičnih kazalnikov prometa in ponudbe zdravilišč. Tu sem najprej razvrstila posamezne kazalce turističnega prometa po pokrajinah, nato pa sem navedla ocene pomembnosti vplivanja posameznega dela turistične ponudbe na obisk zdravilišča. Na koncu pa so povzete še glavne prednosti in slabosti turistične ponudbe, ki vplivajo na obiskanost naravnih zdravilišč.

2 TURIZEM IN TURISTIČNA PONUDBA

Za razumevanje turistične ponudbe je potrebno najprej poznati pojem turizma. V povezavi s turizmom govorimo tudi o prostem času in rekreaciji. Na spodnji sliki je prikazana povezava med prostim časom, turizmom in rekreacijo.

Slika 1: Povezava med prostim časom, rekreacijo in turizmom

Vir: Boniface, Cooper.: 2001, str. 3; Lazanski, 2001, str. 18.

Prosti čas je čas, ki nam ostane po delu, spanju in gospodinjstkih opravilih. Z drugimi besedami je to čas, ki ga posameznik izkoristi po svojih željah. Znotraj tega posameznik opravlja različna dela, ki jih imenujemo rekreacija (Mieczkowski, 1995, str. 12). Iz tega sledi, da je turizem le ena vrsta rekreacije. Glede na različne kriterije in geografske komponente poznamo več vrst turizma. V spodnji tabeli so prikazani kriteriji, vrste in opis turizma.

Tabela 1: Vrste turizma glede na različne kriterije

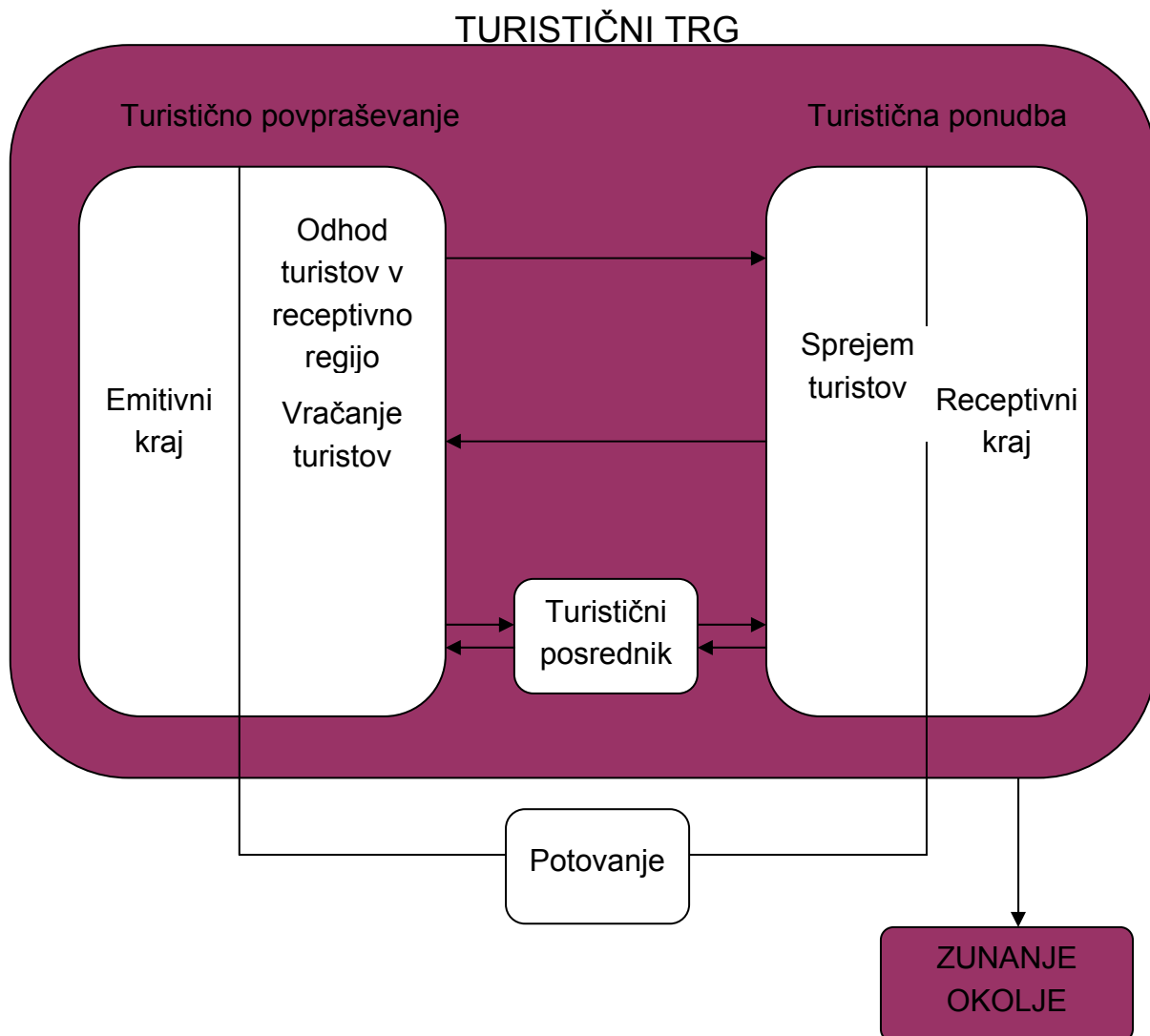
KRITERIJ	VRSTA TURIZMA	OPIS
DRŽAVA IZVORA	➤ Domači turizem	Turisti potujejo znotraj meja domače države
	➤ Mednarodni turizem:	
	➤ Emitivni turizem	Turisti potujejo izven meja domače države
	➤ Receptivni turizem	Turisti potujejo v smeri iz tujine v domačo državo
KRAJ POTOVANJA	➤ Podeželski turizem	Turisti potujejo na podeželje
	➤ Mestni turizem	Turisti potujejo v mesta
MOTIV	➤ Eko - turizem	Turizem, kjer se turisti zavedajo socialnih in okoljevarstvenih problemov, pravilno izrabljajo naravne vire, spoštujejo in ohranjajo način življenja domačinov
	➤ Počitniški turizem	Namen turističnega potovanja je počitek
	➤ Poslovni turizem	Namen turističnega potovanja je izvrševanje poslov
	➤ Kongresni turizem	Namen turističnega potovanja je udeležba na kongresu
	➤ Etnični turizem	Nekdanji emigrant oz. njegovo sorodstvo obišče kraj njegovega rojstva
	➤ Kulturni turizem	Turisti potujejo , da bi spoznavali dediščino in kulturo
RAZDALJA POTOVANJA	➤ Potovanja na daljše razdalje	Potovanja daljša od 3000 km
	➤ Potovanja na krajše razdalje	Potovanja krajša od 3000 km
STATISTIČNA METODOLOGIJA RS	➤ Zdraviliški turizem	Turisti potujejo v zdravilišča
	➤ Obmorski turizem	Turisti potujejo na morje
	➤ Gorski turizem	Turisti potujejo v gore
	➤ Mestni turizem	Turisti potujejo v mesta

Vir: Boniface, Cooper, 2001, str. 7–10; Planina, Mihalič, 2002, str. 32–33; Baraniecki, 2001, str. 105.

Subjekti v turizmu, ki opravljajo aktivnosti, se srečujejo na turističnem trgu. Turistični trg je tako kot vsak trg sestavljen iz ponudbe in povpraševanja in ga opredelimo kot trg, kjer se srečujeta turistično povpraševanje in turistična ponudba. Na tem trgu se oblikujejo cene turističnih proizvodov (Planina, Mihalič, 2002, str. 198). Turistično povpraševanje je opredeljeno kot količina turističnih proizvodov, ki jih turist želi

potrošiti pri dani ravni cen ali pri danem stanju deviznih tečajev (Planina, Mihalič, 2002, str. 77). Turistična ponudba je opredeljena kot tista količina turističnih dobrin, ki so jo ponudniki pripravljene prodati pri dani ravni cen in pri danem stanju deviznih tečajev (Planina, Mihalič, 2002, str. 150). Na spodnji sliki je prikazana medsebojna odvisnost turistične ponudbe in povpraševanja.

Slika 2: Turistični trg

Vir: Boniface, Cooper, 2002, str. 197; Planina, Mihalič, 2001, str. 5; Berg, 1998, str. 30.

Kot je razvidno s slike 2 sta turistično povpraševanje in ponudba med seboj prostorsko ločena, kar je tudi ena izmed značilnosti turističnega trga (Planina, Mihalič, 2002, str. 198). Med turističnim povpraševanjem in ponudbo potekajo povezave v obe smeri, ki jih v angleški literaturi poimenujejo »transit routes« (Boniface, Cooper, 2001, str. 5). Turisti lahko iz emitivnega v receptivni kraj potujejo

v lastni organizaciji, lahko pa se odločijo tudi za potovanje preko turističnega posrednika, ki tako nastopa na turističnem trgu kot eden izmed subjektov.

Receptivni kraj, kamor potujejo turisti, imenujemo turistični kraj. Turistični kraj je naseljen kraj, ki ima naravne, kulturne, zgodovinske ali druge znamenitosti, pomembne za turizem, razvito turistično infrastrukturo ter druge značilnosti, pomembne za oblikovanje turistične ponudbe (Zakon o pospeševanju turizma, 1998, 6. člen). Turistične kraje razdelimo na (Statistični letopis Republike Slovenije, 1999, str. 410):

- glavno mesto Slovenije - Ljubljano; obiskovalce pritegne predvsem kot administrativno-politično središče države ter tudi s svojimi zgodovinskimi, etničnimi, gospodarskimi, urbanistično-arhitektonskimi in drugimi značilnostmi;
- zdraviliške kraje: to so kraji, pri katerih je znanstveno, medicinsko ali izkustveno ugotovljen zdravilni učinek termalnih ali mineralnih voda ali drugih geološko-mineraloških sestavin. Sem spadajo klimatska, mineralna in termalna zdravilišča, ki imajo praviloma tudi ustrezne objekte za zdravljenje in rehabilitacijo obiskovalcev;
- obmorske kraje: kraji vzdolž morske obale;
- gorske kraje: praviloma so to kraji, ki ležijo v nadmorski višini 500 metrov ali v območju gore;
- druge turistične kraje: to so kraji, ki so privlačni zaradi podnebnih razmer, kulturnozgodovinskih spomenikov ipd., kraji ob rekah in jezerih in drugi kraji, ki jih ne moremo uvrstiti med prej navedene;
- druge kraje: vsi drugi kraji, ki jih ne moremo uvrstiti v nobeno od prej navedenih skupin.

S slike 2 vidimo, da na turističnem trgu nastopajo kot povpraševalci po turističnih storitvah subjekti, ki jih imenujemo turisti. Turist je oseba, ki v kraju zunaj svojega stalnega prebivališča prenoči vsaj eno noč v gostinskem ali kakem drugem nastanitvenem objektu, in sicer zaradi počitka ali rekreacije, zdravja, študija, športa, religije, družine, dela, javne misije ali shoda (Statistični letopis RS, 1999, str. 410). Nadalje turiste razdelimo na domače in tuje.

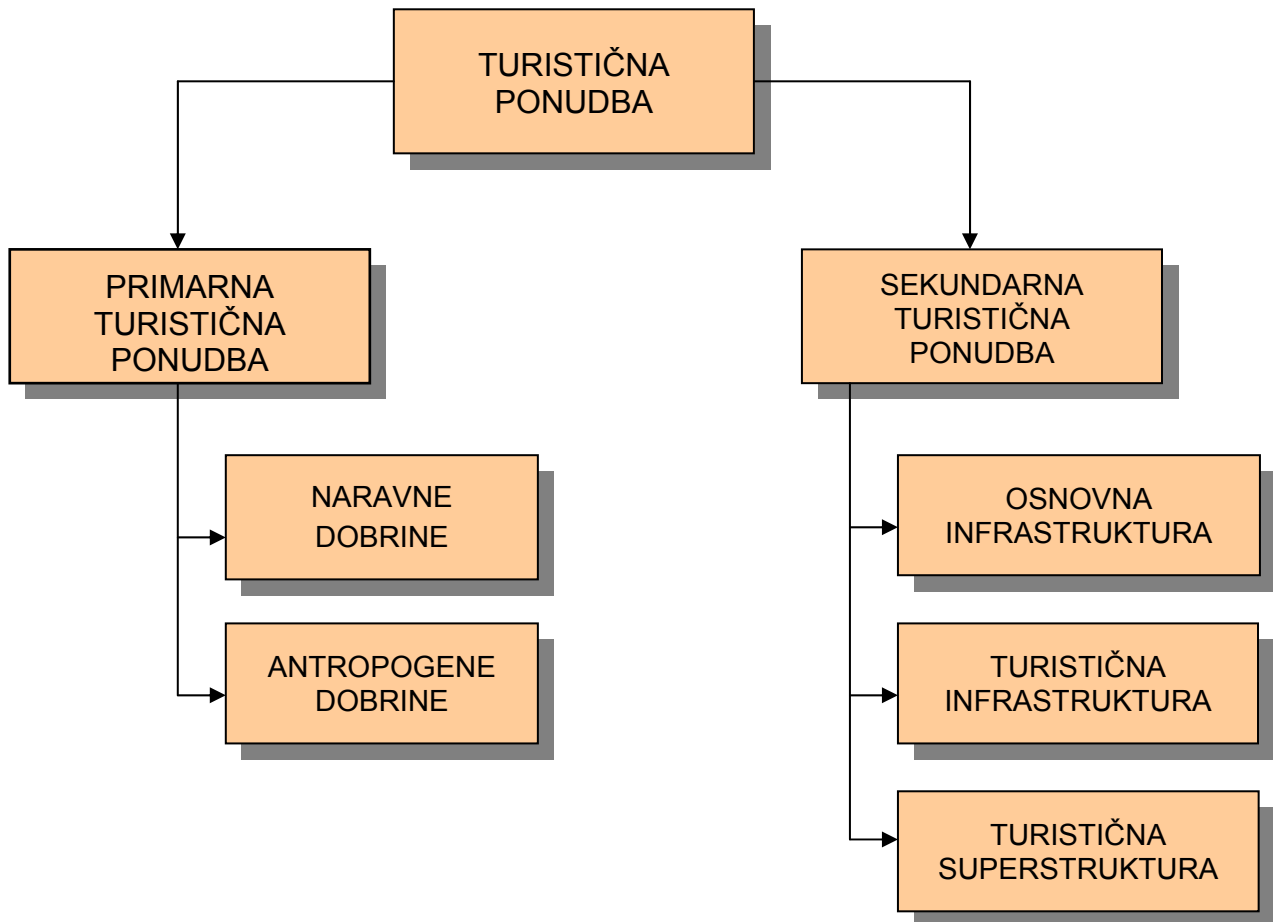
Domači turist je oseba s stalnim prebivališčem v Sloveniji, ki začasno prebiva v kakem drugem kraju v Sloveniji ter tam prenoči vsaj eno noč v gostinskem ali v kakem drugem nastanitvenem objektu (Statistični letopis RS, 1999, str. 410). Tuji turist pa je oseba, ki je prišla iz tujine in se je začasno nastanila v kakem kraju v Sloveniji ter tam vsaj eno noč prenočila v gostinskem ali kakem drugem nastanitvenem objektu (Statistični letopis RS, 1999, str. 410).

Turistična ponudba je zelo raznolika in iz tega razloga je ne moremo razdeliti le na blago, storitve in naravne dobrine. V literaturi zasledimo, da jo razdelimo na primarno

in sekundarno turistično ponudbo (Mihalič, 1995, str. 17). Delitev turistične ponudbe na primarno in sekundarno ponudbo je prikazana na sliki 3.

»Primarna in sekundarna turistična ponudba se med seboj razlikujeta glede na prilagodljivost spremenjenim razmeram na trgu, se pravi možnostim proizvodnje novih delov ponudbe« (Planina, Mihalič, 2002, str. 155).

Slika 3: Delitev turistične ponudbe

Vir: Planina, Mihalič, 2002, str. 155–157.

S slike 2 je razvidno, da na turistični trg vpliva tudi zunanje okolje, ki ga glede na značilnosti razdelimo na naravno, kulturno, gospodarsko, politično–pravno in tehnološko. V tabeli 2 je razčlenjeno zunanje okolje slovenskih naravnih zdravilišč na posamezna podokolja.

Tabela 2: Zunanje okolje slovenskih naravnih zdravilišč in značilnosti

ZUNANJE OKOLJE	PODROBNEJŠA RAZČLENITEV
NARAVNO OKOLJE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Klima ➤ Topografske značilnosti ➤ Naravna bogastva ➤ Prebivalstvo
KULTURNO OKOLJE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Potrebe ljudi ➤ Vrednote ➤ Običaji ➤ Izobrazba ➤ Socialno varstvo
GOSPODARSKO OKOLJE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gospodarska dinamika ➤ Inflacija ➤ Struktura gospodarstva ➤ Razvitost gospodarstva
POLITIČNO-PRAVNO OKOLJE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pravni sistem države ➤ Delovanje uprave in sodstva ➤ Določanje političnih ciljev
TEHNOLOŠKO OKOLJE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Izkušnje in tehnika ➤ Znanje in razumevanje tehnično – tehnoloških pojavov ➤ Potrebe družbe

Vir: Pučko, 1999, str. 10.

Najpomembnejša zunanja okolja slovenskih naravnih zdravilišč sta naravno in kulturno okolje, ki sta primarna turistična ponudba in sta podrobneje opisana v četrtem poglavju. Eno pomembnejših okolij je tudi gospodarsko okolje, kamor sodijo tiste gospodarske sile ki odločilno vplivajo na poslovanje zdravilišč. Politično pravno okolje obsega pravno ureditev, delovanje uprave in določanje političnih ciljev (Hudman, 1989, str. 26). Slovenska naravna zdravilišča so zakonsko urejena v Zakonu o naravnih zdraviliščih in v Zakonu o pospeševanju turizma. Med tehnološko okolje štejemo predvsem opremljenost zdravilišč in rešitve v zdravstvu, ki so tudi pomemben dejavnik poslovanja. Tu pa ne smemo pozabiti na prodajo storitev preko interneta, ki bo postal glavni prodajni kanal (European Commision, 2003, str. 13).

3 SLOVENSKA NARAVNA ZDRAVILIŠČA

V literaturi zasledimo, da je regija ali pokrajina geografsko območje, ki je sestavljeno iz raznovrstnih pojavov ali procesov. Za Slovenijo je bilo opravljenih več geografskih delitev med njimi tudi Melikova, Ilešičeva ter Gamsova. Za analizo slovenskih naravnih zdravilišč je osnova delitve Melikova regionalizacija. Melikova regionalizacija je bila prva natančnejša delitev slovenskega ozemlja (Perko, 1999, str. 21). Slovenijo je razdelil na štiri pokrajine oziroma regije ter na več submakro regij (tabela 3).

Tabela 3: Pokrajine Melikove regionalizacije

MAKROREGIJA	SUBMAKROREGIJA
SLOVENSKE ALPE	<ul style="list-style-type: none">➤ Kamniške Alpe in vzhodne Karavanke➤ Julijske Alpe z Dolino➤ Gorski svet Kanalske doline in Zilje➤ Celovška kotlina
ŠTAJERSKA S PREKMURJEM IN MEŽIŠKO DOLINO	<ul style="list-style-type: none">➤ Pohorsko Podravje➤ Spodnje Podravje in Pomurje➤ Savinjski predel z zgornjim Sotelskim ter bližnjimi deli Posavskega hribovja
POSAVSKA SLOVENIJA	<ul style="list-style-type: none">➤ Gorenjska z Ljubljansko pokrajino➤ Zasavje➤ Dolenjska➤ Notranjska
SLOVENSKO PRIMORJE	<ul style="list-style-type: none">➤ Koprsko Primorje➤ Goriško

Vir: Perko, 1999, str. 22.

V nadaljevanju diplomskega dela sta pokrajini Pohorsko Podravje in Savinjski predel z zgornjim Sotelskim ter bližnjimi deli Posavskega hribovja združeni pod enotnim terminom Štajersko. Za združitev teh dveh pokrajin sem se odločila zato, ker Zdravilišče Zreče leži ravno na meji med Vitanjskim podoljem² in Dobrnsko kotlinico³.

² Leži v submakroregiji Pohorsko Podravje.

³ Leži v submakroregiji Savinjski predel z zgornjim Sotelskim ter bližnjimi deli Posavskega hribovja.

3.1 SKUPNOST SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ

Na Slovenskem deluje petnajst naravnih zdravilišč, ki se nahajajo v štirih slovenskih pokrajinah. Geografska razporeditev naravnih zdravilišč je prikazana na spodnji sliki.

Slika 4: Geografska razdelitev slovenskih naravnih zdravilišč

Vir: Slovenska naravna zdravilišča, 2004.

Z gornje slike je razvidno, da je najmanjša koncentracija zdravilišč na Primorskem, kjer se nahajata le dve zdravilišči, največja koncentracija zdravilišč pa je na Štajerskem, kjer je kar sedem zdravilišč. Vsa slovenska naravna zdravilišča so združena v Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč.

Skupnost je bila ustanovljena 13. novembra 1957 v Celju z namenom doseči sodelovanje vseh subjektov v zdraviliškem kraju. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je prišlo do velike krize v obiskanosti slovenskih naravnih zdravilišč. Leta 1965 je Zvezna skupščina spremenila zakon o zdravstvenem varstvu, tako da je omejila oziroma odpravila pravice socialnih zavarovancev do zdraviliškega zdravljenja. V tem obdobju so se v Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč odločili za skupno promoviranje tako doma kot tudi v tujini ter za skupen simbol, ki se je skozi leta spreminjal in trenutno predstavlja vrelec (slika 5).

Slika 5: Simbol Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč

Vir: Slovenska naravna zdravilišča, 2004.

V Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč so tudi dosegli, da so se naravna zdravilišča tudi zakonsko uredila. Na pobudo Skupnosti je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije sprejela Zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in o naravnih zdraviliščih ter Pravilnik o strokovnih in tehničnih pogojih glede opreme in kadrov v naravnih zdraviliščih ter o načinu, postopku in rokih za izpolnitev pogojev za verifikacijo naravnih zdravilišč.

3.2 ZAKONSKA UREDITEV SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ

Zakon je bil prvič sprejet 16. decembra leta 1960, popravek zakona pa čez štiri leta, natančneje 26. novembra 1964. Zakon je razdeljen na štiri dele in ima 29 členov. Zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in o naravnih zdraviliščih se v praksi ni obnesel in je operativen le v delu, ki govori o naravnih zdravilnih sredstvih, in v delu, ki govori o pogojih pridobitve statusa naravnega zdravilišča. Vzrok je dejstvo, da je bil zakon napisan po vzoru nemške, natančneje švicarske zakonodaje (Rumbak, 2004). Predstavila bom le operativni del zakona.

Zakonu je nato sledil Pravilnik o strokovnih in tehničnih pogojih glede opreme in kadrov v naravnih zdraviliščih ter o načinu, postopku in rokih za izpolnitev pogojev za verifikacijo naravnih zdravilišč, ki je bil sprejet 10. decembra leta 1972. V pravilniku so določeni minimalni pogoji, ki jih morajo zdravilišča izpolnjevati, da lahko pridobijo status naravnega zdravilišča.

V prvem delu zakona so določena naravna zdravilna sredstva, ki so blato, voda, pesek, klima in plini. V tabeli 4 so predstavljeni naravnih zdravilni faktorji.

Tabela 4: Slovenska naravna zdravilišča glede na naravne zdravilne faktorje in pokrajino

NARAVNI ZDRAVILNI FAKTOR		PRIMORSKA	DOLENJSKA	POMURJE	ŠTAJERSKA
PLINI	AEROSOLI ZA INHALACIJO	Terme Palace Portorož, Zdravilišče Strunjan		Moravske Toplice	Terme Dobrna, Terme Olimia, Zdravilišče Rogaška, Terme Topolšica
KLIMA	KLIMA	Terme Palace Portorož, Zdravilišče Strunjan		Zdravilišče Radenci	Terme Dobrna, Zdravilišče Rogaška, Terme Topolšica, Terme Zreče
VODA	MORSKA VODA IN MORSKA SLANICA	Terme Palace Portorož, Zdravilišče Strunjan			
	TERMO MINERALNA VODA	Terme Palace Portorož	Terme Čatež, Zdravilišče Dolenjske Toplice, Zdravilišče Šmarješke Toplice	Terme Lendava, Moravske Toplice, Zdravilišče Radenci	Terme Dobrna, Zdravilišče Laško, Terme Olimia, Terme Ptuj, Zdravilišče Rogaška, Terme Topolšica, Terme Zreče
	PITNA HLADNA MINERALNA VODA			Zdravilišče Radenci	Zdravilišče Rogaška
PESEK	ŠOTA				Zdravilišče Dobrna
BLATO	ZDRAVILNO BLATO	Terme Palace Portorož, Zdravilišče Strunjan	Terme Čatež, Zdravilišče Dolenjske Toplice, Zdravilišče Šmarješke Toplice	Terme Lendava, Moravske Toplice, Zdravilišče Radenci	Terme Dobrna, Zdravilišče Laško, Terme Olimia, Terme Ptuj, Zdravilišče Rogaška, Terme Topolšica, Terme Zreče

Vir: Katalog Slovenska zdravilišča, 2003.

Iz tabele 4 je razvidno, da imajo v slovenskih naravnih zdraviliščih potrjene indikacijske značilnosti za vsa naravna zdravilna sredstva razen za naravni zdravilni faktor plin. Z najmanj naravnimi zdravilnimi faktorji zdravijo v zdraviliščih na Dolenjskem, kjer zdravijo le z termo mineralno vodo in zdravilnim blatom, ki sta tudi v ponudbi zdravilišč ostalih pokrajin. Zdravljenje z naravnim zdravilnim faktorjem šoto je možno le na Štajerskem in v nobenem drugem naravnem zdravilišču. Glede na geografsko lego je v zdraviliščih na Primorskem možno tudi zdravljenje z morskovo vodo in morskovo slanico. Velik pomen pa pripisujejo tudi naravnemu faktorju klimi in aerosoli za inhalacijo.

Kraj, v katerem se nahajajo zgoraj predstavljena zdravilna sredstva, se lahko razglasi za zdraviliško–turistični kraj. Le–ta mora izpolnjevati pogoje, ki so določeni za turistični kraj⁴, ter naslednje pogoje:

- v kraju primerni tehnični in higienski objekti;
- organizirana zdravstvena služba;
- urejene komunalne naprave in naprave za komunalno in osebno higieno;
- kraj ima potrjen urbanistični načrt;
- dobre prometne zveze;
- primerne turistične in gostinske objekte.

Za zdraviliški kraj mora biti predpisana posebna ureditev, v kateri se določi:

- izkoriščanje komunalnih naprav, vzdrževanje higiene, javnega reda ter uporaba javnih parkov;
- vzdrževanje in zavarovanje naravnih zdravilnih sredstev;
- vrstni red uporabnikov pri izkoriščanju naravnega zdravilnega sredstva;
- nastanitev in prehrana bolnikov ter ostalih gostov;
- pravice in dolžnosti turističnih gostov in prebivalcev zdraviliškega kraja v zvezi z uporabo naravnega zdravilnega sredstva in zdraviliških naprav;
- zdraviliška in turistična propaganda;
- izgradnja in ureditev naravnih zdravilišč in gostinsko-turističnih objektov.

V drugem delu zakona se člani nanašajo na opredelitev naravnih zdravilišč. Naravna zdravilišča so opredeljena kot zdravstveni zavodi, ki z uporabo naravnih zdravilnih sredstev zdravijo, rehabilitirajo bolnike ter preprečujejo obolenja in lahko poleg naravnih zdravilnih sredstev uporabljajo tudi fizioterapevtska in druga fizikalna sredstva ter zdravila. Po zakonu poznamo dve vrsti naravnih zdravilišč, in sicer:

⁴ Turistični kraj je naseljen kraj, ki ima naravne, kulturne, zgodovinske ali druge znamenitosti pomembne za turizem, razvito turistično infrastrukturo ter druge vsebine, pomembne za oblikovanje turistične ponudbe (Zakon o pospeševanju turizma, 1998).

- kopališča oziroma toplice; za zdravljenje uporabljajo mineralno, radioaktivno ali termalno vodo in blato;
- klimatska zdravilišča; za zdravljenje uporabljajo klimo.

Po pravilniku so zdravilišča zdravstvene delovne organizacije, ki so registrirane kot zdravilišča in druge zdravstvene delovne organizacije, ki opravljajo zdraviliške dejavnosti. V splošnih določbah pravilnika je določeno, da mora biti bolnikom v zdraviliških zagotovljena dietna prehrana.

Za ustanovitev naravnega zdravilišča morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- naravno sredstvo mora biti razglašeno za zdravilno;
- določene morajo biti indikacije in kontraindikacije;
- zagotovljeni morajo biti urejeni prostori, ustrezna oprema in sredstva za pregledovanje, zdravljenje, nego, bivanje in oskrbo bolnikov in gostov;
- zagotovljena mora biti primerna higienska ureditev zdravilišča;
- zagotovljeno mora biti zadostno število zdravstvenega, strokovnega in ostalega osebja.

V tem delu zakona je med drugim določeno, da se naravna zdravilišča poleg zdravstvene dejavnosti lahko ukvarjajo tudi z drugimi dejavnostmi. Te dejavnosti morajo biti v neposredni zvezi z zdravstveno ali pa jo dopolnjujejo, vendar pa zdravstveno delo in bivanje bolnikov ne smeta biti motena. Naravna zdravilišča lahko z zavodi, turističnimi agencijami in potovalnimi organizacijami sklepajo pogodbe o sprejemu zavarovancev oziroma bolnikov ter gostov na zdravljenje.

Minimalni pogoji, ki jih mora zdravilišče izpolnjevati za opravljanje dejavnosti, so naslednji:

- zdravilišče ima prostore bolnišničnega oddelka (za zdravljenje bolnikov, potrebnih stalnega zdravniškega nadzorstva), ki so strogo ločeni od drugih prostorov zdravilišča ter funkcionalno povezani s prostori za opravljanje zdravstvenih dejavnosti;
- ordinacijski prostor za ambulantne zdravniške preglede ob sprejemu, za občasne kontrolne preglede med zdravljenjem in za preglede ambulantnih bolnikov, nastanjenih izven zdravilišča;
- poseben ali drug primeren prostor za lekarniško službo, ki mora imeti na zalogi zdravila in sanitetni material vsaj za en mesec;
- prostor za medicinsko rehabilitacijo in fizioterapijo;
- poseben ali drug primeren prostor za čakalnico v neposredni bližini ordinacijskega prostora;
- prostor za laboratorijsko službo;
- prostor za zdraviliško zdravstveno administracijo in dokumentacijo;

- druge funkcionalne prostore glede na indikacije ter na svojo strokovno usmerjenost, obseg in zmogljivost svojih dejavnosti;
- večja zdravilišča morajo imeti za reanimacijo srčnih bolnikov najmanj eno monitorizirano posteljo, ki je del bolnišničnega oddelka.

Vsi zgoraj naštetih prostori, naprave in oprema, ki se uporabljajo za zdravljenje bolnikov, morajo biti higiensko urejeni in vzdrževani. Okolica zdravilišča pa mora biti prilagojena usmerjenosti zdravilišča in vrsti bolnikov.

Naslednji del pravilnika določa pogoje, ki jih morajo zdravilišča izpolnjevati glede strokovnih delavcev. Določeno je, da lahko strokovno delo samostojno opravljajo le zdravstveni delavci, ki imajo zdravstveno strokovno izobrazbo. Ostala strokovna dela, ki so povezana z nego bolnikov, lahko opravljajo tudi drugi delavci, vendar le pod neposrednim nadzorstvom medicinskih sester. Manjša zdravilišča lahko za opravljanje samostojnih del sklenejo pogodbo z bolnišnico, zdravstvenim domom ali lekarno, da opravljajo tovrstna dela. V nasprotnem primeru veljajo za strokovne delavce naslednji minimalni pogoji:

- zaposlen mora biti en stalni zdravnik ustrezne specializacije;
- zaposlena mora biti ena stalna medicinska sestra, praviloma z višjo strokovno izobrazbo;
- zaposlen mora biti najmanj en stalni laboratorijski tehnik z višjo ali srednjo strokovno izobrazbo;
- zaposlena mora biti najmanj ena stalna strokovno usposobljena oseba za dietno prehrano, ki je ali medicinska sestra ali dietetičar.

Število zgoraj naštetih oseb se mora povečati sorazmerno z velikostjo zdravilišča, potrebami, številom bolnikov in obsegom dela. Za vodstvo zdravilišča je določeno, da mora biti v njem zdravstveni delavec s strokovno izobrazbo. V primeru, če izvršni direktor nima ustrezne izobrazbe, zdravilišče določi strokovnega delavca, ki je strokovni predstojnik zdraviliških zdravstvenih enot in odgovarja za zdravstveno strokovno delo zdravilišča.

4 TURISTIČNA PONUDBA SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ

V tem delu diplomske naloge je analizirana turistična ponudba glede na delitev, ki je prikazana na sliki 3 na strani 6. Poglavje je razdeljeno na dva dela, in sicer je najprej predstavljena primarna nato pa sekundarna turistična ponudba.

4.1 PRIMARNA TURISTIČNA PONUDBA

»Primarna turistična ponudba je tisti del turistične ponudbe, ki ni rezultat človekovega dela oziroma, ki ga človek ne more proizvajati v enaki kakovosti in z enako uporabno vrednostjo« (Planina, Mihalič, 2002, str. 155). Kot je razvidno s slike 3, primarno turistično ponudbo nadalje delimo na naravni in antropogeni del.

4.1.1 NARAVNI DEL PRIMARNE TURISTIČNE PONUDBE

»Naravne dobrine, kot so na primer podnebje, gore, jezera, morje, vrelci, podzemne jame, vegetacijska odeja in oblika pokrajine, niso proizvod dela. Njihova količina in kakovost sta dani po naravi in to samo na določenem mestu in v določenem času. Teh dobrin človek ne more niti proizvajati niti spreminjati njihove kakovosti« (Planina, Mihalič, 2002, str. 156).

Površje zemlje je razdeljeno na oceane, ki prekrivajo tri četrtine celote, in na kopensko površino, ki je nadalje razdeljena na gore, hribe, planote in nižine. Nato poznamo še vulkane, ledenike, formacije, ki jih je naredila lava, in nenazadnje tudi kras, kjer poznamo kraške jame, ki so najpogostejše na svetu ravno v Sloveniji. V knjigi *Worldwide destinations* je omenjeno, da je zelo pomembna tudi gozdna površina (Boniface, Cooper, 2001, str. 29), ki v Sloveniji prekriva kar dve tretjini vse površine.

Med primarno turistično ponudbo slovenskih zdravilišč v prvi vrsti štejemo vrelce, brez katerih tudi zdravilišč ne bi bilo in so torej najpomembnejši, lahko pa tudi rečemo dominantni del primarne turistične ponudbe. Sem uvrščamo tudi podnebje oziroma klimo, ki je tudi eden izmed zdravilnih faktorjev (tabela 3, str. 10), vegetacijo in obliko pokrajine.

Slovenska naravna zdravilišča se nahajajo v štirih pokrajinah, ki imajo svoje klimatske in pokrajinske značilnosti. Geografska razdelitev slovenskih naravnih zdravilišč je prikazana na sliki 4 (str. 9).

Za Primorsko je značilno zmerno sredozemsko podnebje z milimi zimami in vročimi, suhimi poletji. Kot celinski vpliv je na tem območju čutiti burjo, zaradi katere pozimi temperatura pade pod ledišče. Na tem območju piha tudi jugo, ki je vlažen in topel veter, in maestral, ki blaži vročino in naznanja lepo vreme.

Za preostali del Slovenije je značilno zmerno celinsko podnebje, ki se med seboj razlikuje glede na povprečne letne temperature in letno količino padavin. Najmanj padavin pade v vzhodni Sloveniji, natančneje v Murski ravani. Za to območje je značilna tudi nestalnost padavin, zaradi česar so pogoste suše. Za celinsko podnebje v Sloveniji je značilno, da so poletja topla in mokra, zime pa suhe.

Med naravne dobrine štejemo tudi morje oziroma morsko obalo, dolgo 46.627 metrov (Perko, 1999, str. 284). Slovenska obala se glede na relief in kamnine deli na tri dele, in sicer na riaško obalo, ki se je izoblikovala ob izlivih rek ter potokov, strmo in slikovito klifno obalo, kjer sega gričevje do morja, ter na apneniško obalo, ki se je oblikovala na apnencu in jo najdemo ob Izoli.

4.1.2 ANTROPOGENI DEL PRIMARNE TURISTIČNE PONUDBE

»Antropogeni del primarne turistične ponudbe obsega tiste dobrine, ki so proizvod človekovega dela, vendar jih je človek naredil v bližnji ali daljni preteklosti. Preteklega dela ni mogoče ponoviti in teh dobrin ni več možno proizvajati z enako uporabno vrednostjo in v enaki kakovosti« (Planina, Mihalič, 2002, str. 156).

Kultura in zgodovina imata v turizmu velik pomen, saj v teoriji obstaja vrsta turizma, ki ga imenujemo kulturni turizem in je nastal kot posledica potovanj z namenom spoznavanja krajev, kulture, zgodovine in narave. Za razliko od naravnega dela primarne turistične ponudbe igra antropogeni del primarne turistične ponudbe v ponudbi slovenskih naravnih zdravilišč veliko manjšo vlogo. Vzrok je ravno v tem, da so se zdravilišča razvila na tistih območjih, kjer se nahajajo naravni zdravilni faktorji, in ne na območjih, kjer se nahajajo kulturno–zgodovinski spomeniki, kot je na primer Novo mesto ali pa Bled. V tabeli 5 so prikazani najpomembnejši kulturno-zgodovinski spomeniki.

Tabela 5: Glavni kulturni spomeniki razvrščeni po pokrajinah

POKRAJINA	KULTURNI SPOMENIKI
PRIMORSKA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Cerkev Svete trojice v Hrastovljah iz 12./13. stoletja ➤ Perkačeva hiša v Kopru iz 13. stoletja ➤ Stolnica v Kopru iz 17. stoletja ➤ Pretorska palača v Kopru iz leta 1664 ➤ Vodnjak da Ponte iz leta 1666 ➤ Sečoveljske soline
DOLENJSKA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Grad Hmeljnik pri Novem mestu iz 13. stoletja ➤ Grad v Brežicah iz 13. stoletja ➤ Grad Mokrice iz 15. stoletja
ŠTAJERSKA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Grad Olimje iz leta 1550 ➤ Muzej posvečen lekarništvu v Gradu Olimje ➤ Šmitova domačija iz Tlak iz 19. stoletja, ki je muzej , ki prikazuje ohranjanje kulturne dediščine ➤ Grad v Laškem iz leta 1675 ➤ Premogovniški muzej v Velenjskem gradu ➤ Pohorske dimnice ➤ Žička kartuzija ➤ Pokrajinski muzej v Ptujskem gradu ➤ Dominikanski muzej iz 13. stoletja ➤ Grad Dornava iz 18. stoletja
POMURJE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pokrajinski muzej v gradu Lendava ➤ Cerkev v Bogojini ➤ Grad Lendava

Vir: Perko, 1999; Katalog Slovenska zdravilišča, 2003.

4.2 SEKUNDARNA PONUDBA SLOVENSКИH ZDRAVILIŠČ

»Sekundarna turistična ponudba pa je tisti del turistične ponudbe, ki je proizvod dela in ki jo človek ob drugih nespremenjenih okoliščinah še vedno lahko proizvaja v zahtevani količini ter kakovosti« (Planina, Mihalič, str.155). Sekundarno ponudbo nato razdelimo na osnovno in turistično infrastrukturo ter turistično superstrukturo (slika 3, str. 6).

4.2.1 OSNOVNA INFRASTRUKTURA

»Med osnovno infrastrukturo spada komunalna in osnovna prometna ureditev, torej naprave in objekti, ki jih turist uporablja samo posredno, po njih pa ne povprašuje« (Planina, Mihalič, 2002, str. 157).

Urejenost osnovne infrastrukture in komunalna ureditev je opredeljena v zakonu in pravilniku, ki urejata status naravnih zdravilišč. Urejenost osnovne infrastrukture in komunalne ureditve je eden izmed osnovnih pogojev za pridobitev statusa naravnega zdravilišča. Tudi osnovna prometna ureditev je opredeljena v zakonu. Vendar ne natančno, saj zakon pravi le, da morajo biti prometne povezave dobre.

V teoriji poznamo štiri načine prevozov. V tabeli na naslednji strani so prikazani vsi načini prevoza ter njihove glavne značilnosti, ki se nanašajo na slovenska naravna zdravilišča. Kot je razvidno iz tabele 6 so za slovenska zdravilišča relevantni le trije načini prevoza, in sicer cestni, železniški in letalski prevoz. Letalski prevoz je pomemben predvsem za tuje goste. Slovenski letalski prevoznik Adria Airways ima do večine evropskih prestolnic redne linije, vendar pa morajo potem turisti zdravilišč z Letališča Ljubljana priti najprej v Ljubljano in nato ali z avtobusom ali pa z vlakom naprej do zdravilišča. Med temi tremi načini prevoza ima letalski prevoz najmanjši pomen, vendar pa z vpeljavo nizkocenovnih letalskih prevozov pridobiva vedno večji pomen.

Glede na dejstvo, da so z določenimi kraji v Sloveniji slabe povezave, me je zanimalo, kako je s tem pri zdraviliščih. Do vseh se lahko gosti pripeljejo z osebnimi avtomobili. Vendar pa se pri določenih zdraviliščih, kot so na primer Rogaška Slatina, Terme Olimia, Dolenjske Toplice pojavlja problem dostopnosti, predvsem zaradi ozkih in slabo vzdrževanih cest, ki jih uporabljajo tako gostje kot tudi domačini.

Železniški prevoz ima pred cestnim prevozom prednost predvsem v tem, da je hitrejši in cenejši. Poleg tega pa so slovenska naravna zdravilišča in Slovenske železnice vpeljale kopalne vlake. Z železniškim prevozom se gostje izognejo cestnim gnečam, ki so v poletnem času zelo pogoste.

Tabela 6: Načini prevoza in glavne karakteristike

NAČIN PREVOZA	VRSTA PREVOZNE POTE	VRSTA PREVOZNEGA SREDSTVA	PREDNOSTI	SLABOSTI	POMEN ZA ZDRAVILIŠKI TURIZEM
CESTNI PREVOZ	Avtoceste, ceste za motorna vozila, lokalne ceste	Avto, avtobus	Fleksibilnost obiskovalcev (»door-to-door«), primerno za krajša potovanja, najcenejši način prevoza	Ponekod slabo urejene lokalne ceste, še nedokončan cestni križ v Sloveniji	Zelo pomemben (možnost obiska zdravilišč tudi iz drugih počitniških krajev)
ŽELEZNIŠKI PREVOZ	Železniški tiri	Potniški vlaki	Hitrejši od cestnega prometa	Slabe povezave z nekaterimi zdraviliškimi kraji, visoki stroški prevoza	Srednje pomemben (dodatna ponudba – kopalni vlaki)
LETALSKI PREVOZ	Zračna pot	Potniški avion	Primerno za daljša potovanja, dobre povezave s nekaterimi evropskimi prestolnicami	Slabe povezave Brnik in zdraviliški kraji, najdražji način prevoza	Manj pomemben
LADIJSKI PREVOZ	Reka, morje	Potniška ladja	Za povezave s slovenskimi naravnimi zdravilišči ni relevanten		

Vir: Boniface, Cooper, 2001, str. 57; Spletne strani zdravilišč, 2004.

Iz tabele 6 in prej povedanega je razvidno, da so za turiste slovenskih naravnih zdravilišč pomembna predvsem cestni in železniški prevozi. Letalski prevoz je za goste slovenskih zdravilišč manj pomemben, saj velik delež tujih turistov prihaja iz Italije, Nemčije, Avstrije in Hrvaške. Vendar pa pridobiva vedno večji pomen, saj se je v slovenski letalski prostor vključil tudi nizkocenovni letalski prevoznik Easyjet.

Za dobro povezavo z zdravilišči je pomembno, da obstajajo vsakodnevne avtobusne ali železniške povezave. Pogostost povezav za slovenska naravna zdravilišča je prikazana v tabeli 7, pri čemer je upoštevan odhod iz Ljubljane.

Tabela 7: Pogostost povezav za slovenska naravna zdravilišča

ZDRAVILIŠČE	NAČIN POVEZAVE	POGOSTOST POVEZAVE
TERME PALACE PORTOROŽ	Avtobusna linija	Vsak dan
	Železniška linija	Vsak dan
ZDRAVILIŠČE STRUNJAN	Avtobusna linija	Vsak dan
TERME 3000 MORAVSKE TOPLICE	Avtobusna linija	Ljubljana – Murska Sobota - Moravci
TERME LENDAVA	Železniška linija	Ljubljana – Maribor
	Avtobusna linija	Maribor - Lendava (ne vozi ob vikendih)
ZDRAVILIŠČE RADENCI	Avtobusna linija	Vsak dan
TERME ČATEŽ	Avtobusna linija	Vsak dan Iz Čateža v Terme vozi avtobus le ob nedeljah
ZDRAVILIŠČE DOLENJSKE TOPLICE	Avtobusna linija	Vsak dan
ZDRAVILIŠČE ŠMARJEŠKE TOPLICE	Avtobusna linija	Vsak dan
TERME DOBRNA	Avtobusna linija	Vsak dan Ljubljana- Celje - Dobrna
ZDRAVILIŠČE LAŠKO	Železniška linija	Vsak dan Vsako soboto kopalni vlak
TERME OLIMIA	Železniška linija	Vsak dan Vsako soboto kopalni vlak
TERME PTUJ	Avtobusna linija	Enkrat na teden - sobota
	Železniška linija	Vsak dan
ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA	Avtobusna linija	Vsak dan Ljubljana- Celje – Rogaška Slatina
	Železniška linija	Vsak dan razen ob nedeljah in praznikih
TERME TOPOLŠICA	Avtobusna linija	Vsak dan Ljubljana – Celje -Topolšica
TERME ZREČE	Avtobusna linija	Vsak dan

Vir: Vozni red avtobusne postaje, 2004; Vozni red Slovenskih železnic, 2004.

Za dobro prometno povezavo je pomembno, da obstajajo vsakodnevne povezave. Kot lahko vidimo iz zgornje tabele so prometne povezave z vsemi pokrajinami, kjer se nahajajo zdravilišča, zelo dobre. Za skoraj vsa zdravilišča, razen za Terme Lendava, je pogostost povezave vsak dan. Bistvenih razlik v pogostosti in kvaliteti prometnih povezav med posameznimi pokrajinami ni.

Razvoj zdraviliškega turizma je vplival na povezave s kraji, kjer je le-ta turizem razvit. Med drugim to pomeni tudi vpeljavo vlakov, ki jih pri Slovenskih železnicah imenujejo kopalni vlaki in vozijo v Terme Laško in Terme Olimia, torej le na Štajersko. Vpeljava tovrstnih vlakov je možna tudi z drugimi slovenskimi zdravilišči, kot sta Terme Ptuj in Zdravilišče Rogaška Slatina.

Če povzamem gornje ugotovitve:

- letalski prevoz - igra zelo majhno vlogo, vendar pridobiva večji pomenu;
- železniški prevoz – rahlo boljša ponudba povezav na Štajersko;
- cestni promet – ni bistvenih razlik med posameznimi pokrajinami.

4.2.2 TURISTIČNA INFRASTRUKTURA IN SUPERSTRUKTURA

V tem poglavju sem zaradi lažje razlage združila zadnja dva dela sekundarne turistične ponudbe, ki imata po predvidevanjih zelo velik vpliv na turistični promet. Poglavje je razdeljeno na dva dela, in sicer so v prvem delu predstavljeni nastanitveni objekti. V drugem delu je opisana ponudba zdravilišč, ki je razdeljena na osnovno, dodatno in posebno ponudbo. V osnovni ponudbi zdravilišč je predstavljena rehabilitacijska ponudba, v dodatni ponudbi rekreativne dejavnosti, v posebni ponudbi pa so predstavljeni posebni paketi zdravilišč.

»Turistično infrastrukturo sestavljajo objekti in zmogljivosti, kjer se proizvajajo proizvodi in nudijo storitve, po katerih turist neposredno povprašuje, jih kupi ali vzame v najem« (Planina, Mihalič, 2002, str. 157).

»Turistično superstrukturo pa sestavljajo rezultati proizvodnje v obratih turistične infrastrukture, ki je turistični proizvod in storitve« (Planina, Mihalič, 2002, str. 157).

4.2.2.1 NAMESTITVENI OBJEKTI

Namestitvene objekte slovenskih naravnih zdravilišč razdelimo na hotelsko ponudbo ter na možnost prenočitve v kampih. V hotelsko ponudbo spada ponudba hotelskih sob, apartmajev in bungalovov.

Ponudba namestitvenih objektov slovenskih zdravilišč temelji na ponudbi hotelov. V ponudbi slovenskih zdravilišč je 33 hotelov, in sicer v štirih kakovostnih razredih. Če podrobneje pogledamo tabelo P-1 v prilogah (str. 1), vidimo, da Terme Ptuj nimajo možnosti namestitve v hotelu, kar je ena izmed slabosti ponudbe Term Ptuj. V najvišjem kakovostnem razredu je le en hotel, in sicer Grand hotel Palace. Največ hotelov (22) je uvrščenih v kategorijo s štirimi zvezdicami, česar nimajo v svoji ponudbi le Terme Topolšica. V kategoriji treh zvezdic je v ponudbi 10 hotelov, najnižja kategorija hotelov v ponudbi Slovenskih naravnih zdravilišč je kategorija dveh zvezdic, ki jo ponujajo v Zdravilišču Radenci.

Tabela 8: Povprečno število ležišč na hotel v posamezni pokrajini v letu 2002

POKRAJINA	ŠTEVILO HOTELOV	ŠTEVILO LEŽIŠČ	POVPREČNO ŠTEVILO LEŽIŠČ NA HOTEL
PRIMORSKA	6	1.206	201
DOLENJSKA	7	3.661	523
ŠTAJERSKA	12	3.732	311
POMURJE	7	1.596	228
SKUPAJ	32	10.195	319

Vir: Katalog Slovenska zdravilišča, 2003; Spletne strani zdravilišč, 2004; Lastni izračuni iz tabele P-1, 2004.

V zgornji tabeli je prikazano povprečno število ležišč na hotel v posamezni pokrajini. Kot vidimo iz zgornje tabele, je povprečno število ležišč v hotelih največje na Dolenjskem, najmanjše pa je na Primorskem. Na Primorskem je vzrok v tem, da razvoj zdravilišč ni usmerjen v masovni turizem, ampak v primeru Term Palace Portorož v elitno zdravilišče, Zdravilišče Strunjan pa ostaja malo klasično zdravilišče.

Na Primorskem, kjer sta le dve slovenski zdravilišči, imajo v ponudbi šest hotelov, od katerih so štirje v ponudbi Term Palace Portorož. Le-ti hoteli so višje kategorije, in sicer petih in štirih zvezdic. Na Dolenjskem, kjer je v ponudbi sedem hotelov, so vsi hoteli, razen hotela Zdravilišče, v kategoriji štirih zvezdic. Na Štajerskem, kjer je tudi največ slovenskih zdravilišč, je seveda tudi največja ponudba hotelov, in sicer jih je 12 višje kategorije, le štirje pa imajo tri zvezdice. Od dvanajstih hotelov kar trije pripadajo Zdravilišču Dobrna; vendar v proučevanem obdobju glede na celotno število ležišč slovenskih naravnih zdravilišč v povprečju predstavljajo le 3,7 odstotkov vseh ležišč.

Kot je razvidno iz tabele P-1, je največje število hotelov nižje kategorije na Štajerskem. To dejstvo nam pove, da največje število manj zahtevnih gostov obiskuje zdravilišča na Štajerskem in to predvsem manjša zdravilišča, kot sta Terme Topolšica in Terme Dobrna.

Največja in najkakovostnejša ponudba apartmajev je na Primorskem, kjer ponujajo kar sedem vrst apartmajev v kategoriji štirih zvezdic (tabela P-2, str. 2). Moravske Toplice, Terme Ptuj ter Terme Topolšica ponujajo bungalove s tremi zvezdicami, in sicer kot eno- ter dvoposteljne, in apartmaje s štirimi zvezdicami. V Moravskih toplicah imajo na voljo tri vrste apartmajev, in sicer za dve, tri ter pet oseb, ki imajo možnost tudi dodatnega ležišča. V Termah Ptuj ponujajo apartmaje za do šest oseb. Terme Čatež pa imajo v svoji ponudbi še bungalove s dvema zvezdicama, ki so eno- ali dvoposteljni.

V tabelah P-1 in P-2 so prikazani hoteli in apartmaji slovenskih naravnih zdravilišč po pokrajini, zdravilišču in kategoriji. Nekatera slovenska zdravilišča ponujajo tudi namestitve v kampih, ki imajo dve ali tri zvezdice. Kamp z dvema zvezdicama je v Dolenjskih toplicah, kampi s tremi zvezdicami pa so v naslednjih zdraviliščih: Terme Čatež, Terme Lendava, Terme 3000, Terme Olimia ter Terme Ptuj.

Vsi apartmaji, ki so v ponudbi zdravilišč in ki se nahajajo na Primorskem, so v kategoriji štirih zvezdic. V ostalih pokrajinah pa so v ponudbi tudi nižje kategorije apartmajev in bungalovov.

Vzrok tega, da imajo zdravilišča hotele višje kategorije, je tudi v tem, da so pomemben dejavnik ponudbe tudi visoka kvaliteta namestitvev in zahteve, ki jih postavljata zakon in pravilnik. Drug dejavnik, ki vpliva na visoke kategorije namestitvenih objektov, je tudi, da zdravilišča obiskujejo zahtevnejši gostje.

4.2.2.2 OSNOVNA PONUDBA

Osnovna ponudba zdravilišč je ponudba, ki se nanaša na rehabilitacijo in zdravljenje bolnikov. S tega vidika je pomembna tudi raznolikost tovrstne ponudbe zdravilišč. Vendar se pojavi problem saj morajo imeti zdravilišča indikacijske značilnosti termalne vode potrjene od Ministrstva za zdravje. Zato morajo predvsem razvijati kakovost ponudbe zdravljenja in rehabilitacije.

V slovenskih naravnih zdraviliščih imajo potrjene indikacije⁵ za zdravljenje enaindvajsetih bolezni, ki so natančneje predstavljene v tabeli P-3 v prilogi. Iz omenjene tabele je razvidno, da ima največ potrjenih indikacij za zdravljenje bolezni v zdraviliščih na Štajerskem. V večini so to bolezni, ki jih zdravijo tudi v drugih zdraviliščih, razen potrjenih indikacij za pet bolezni. Predvidevamo, da ima vpliv osnovne ponudbe ima na obisk v okviru sekundarne ponudbe najmanjšo oceno v vseh pokrajinah.

4.2.2.3 DODATNA PONUDBA

Poglavje o dodatni ponudbi zdravilišč je razdeljeno na dva dela, in sicer na šport in rekreacijo ter na ostalo ponudbo, kamor sem uvrstila savno, beautycenter, masažo, zobozdravstvene storitve, otroški vrtec in solarij. Za privabljanje turistov je pomembno, da turisti lahko pripeljejo tudi svoje hišne ljubljence. Tovrstno možnost

⁵ Znamenja in okoliščine, ki nakazujejo zdravniške ukrepe oziroma zdravljenje v določenem primeru (Leksikon, 1988, str. 392).

ponujajo v Hotelu Neptun in Mirna v Termah Palace Portorož, v Hotelu Sava v Zdravilišču Rogaška ter v Vilah Terme v Termah Zreče.

4.2.2.3.1 ŠPORT IN REKREACIJA

V zdraviliščih lahko gostje izbirajo med triindvajsetimi možnostmi rekreacije. Najširšo ponudbo rekreacije ponujajo v Termah Ptuj, kjer lahko gostje izbirajo kar med devetnajstimi vrstami rekreacije. Vsa zdravilišča imajo notranje bazene, dve zdravilišči pa nimata v svoji ponudbi zunanjih bazenov, in sicer Terme Palace Portorož ter Terme Dobrna, ki ima dva notranja bazena, zunanji bazen pa je del otroškega igrišča.

V sliki 6 so prikazane vrste rekreacij, ki so razdeljene glede na kraj rekreacije. Glede na to, da zdravilišča v ponudbi poudarjajo naravno zdravljenje, bi bilo pričakovati, da ponujajo predvsem rekreacijo v naravi. Vendar pa slovenska naravna zdravilišča nudijo predvsem rekreacijo, ki temelji na virih, ki so blizu uporabniku, oziroma rekreacijo, pri kateri je dostopnost virov pomembna. Pri tovrstnih rekreacijah nastane možnost produkcije, kar pomeni, da je za rekreacijo še vedno pomemben rekvizit⁶, ki je proizveden, in je tako ta rekreacija povezana s produkcijo rekvizitov.

Pri rekreacijah, ki temeljijo na virih, ki so blizu uporabniku, je predvsem pomembno samo izvajanje aktivnosti in ne toliko naravni vir oziroma rekreacija v naravi. Za te rekreacije morajo ponudniki zgraditi objekte, kjer se bodo izvajale, in le-ti so lahko nadomestljivi. V to kategorijo sem uvrstila tudi bazenske komplekse, ki se lahko nadomestijo z novim bazenskim kompleksom, pri čemer pa ne upoštevamo termalne vode, ki za tovrstno rekreacijo ni pomembna.

V zadnji skupini rekreacij je najbolj pomembna sama rekreacija in ne bližina možnosti rekreacije. Tu je torej pomembno izvajati aktivnosti rekreacij v naravi, kjer kraja rekreacije ni možno nadomestiti. Glede na naravo zdravilišča in poudarjanje naravnega zdravljenja, je tovrstna ponudba med naravnimi zdravilišči zelo skromna. Če sliko 6 primerjamo s tabelo P-4, kjer so prikazane vrste rekreacije, ki jih ponujajo posamezna slovenska zdravilišča, ugotovimo, da zdravilišča ponujajo predvsem prvo vrsto športa in rekreacije.

⁶ Npr. pri smučanju in snowboardu je potrebno zgraditi vlečnico, pri sankanju, teku na smučeh, trim stezi je potreben urejen poligon.

Slika 6: Vrste rekreacije v slovenskih zdraviliščih

UPORABNIŠKO ORIENTIRANO		TEMELJI NA NARAVNIH DOBRINAH
Temelji na virih, ki so blizu uporabniku; običajno so to razni parki, stadioni; visoko intenziven razvoj; aktivnosti so sezonske narave	Dostopnost virov je zelo pomembna; naravni viri so pomembnejši	Naravni vir določa vrsto rekreacije; zelo pomembna je njihova kvaliteta; običajno so zelo oddaljeni od uporabnika
Možnost ponovne produkcije		Ni možnosti ponovne produkcije
Aktivnost pomembnejša		Naravna pomembnejša
Objekti		Narava
Intenzivnost razvoja		
Blizu uporabniku		Velika oddaljenost od uporabnika
Vrste aktivnosti slovenskih naravnih zdravilišč:	Vrste aktivnosti slovenskih naravnih zdravilišč:	Vrste aktivnosti slovenskih naravnih zdravilišč:
<ul style="list-style-type: none"> • golf • minigolf • tenis • tenis v hali • kegljišče • balinišče • squash • bowling • bazenski kompleks • fitnes 	<ul style="list-style-type: none"> • trim steza • smučanje • tek na smučeh • snowboard • sankanje • ribolov • gorsko kolesarjenje • kolesarjenje 	<ul style="list-style-type: none"> • treking • pohodništvo • jahanje • sprehodi v naravi • čolnarjenje • rafting

Vir: Boniface, Cooper, 2001, str. 31; Katalog Slovenska zdravilišča, 2003.

Če podrobneje pogledamo tabelo, vidimo, da je najbolj raznolika ponudba na Štajerskem in na Dolenjskem, najmanj pa na Primorskem. Na Dolenjskem je najbolj raznolika ponudba rekreacije, ki spada v prvo skupino, predvsem na račun Term Čatež, medtem ko ostali dve zdravilišči ponujata rekreacijo, ki spada v tretjo skupino. Tudi v ostalih pokrajinah ponujajo predvsem rekreacijo, ki spada v prvo skupino, na

Primorskem in v Pomurju je zelo raznolika tudi ponudba rekreacije, ki spada v tretjo skupino.

4.2.2.3.2 OSTALA DODATNA PONUDBA

V poglavje o ostali ponudbi sem uvrstila ponudbo, ki se ne nanaša niti na rehabilitacijo niti ne na športno rekreacijo. V tem poglavju je opisana ponudba dodatnih storitev, ki so pomembne za izboljšanje ponudbe celotnega zdravilišča, in je prikazana v tabeli 9.

Najbolj raznoliko dodatno ponudbo imajo v zdraviliščih v Pomurju in na Štajerskem. Na Primorskem pa od petih vrst dodatne ponudbe ne ponujajo kar dveh. Razlog leži v tem, da zdravilišči ležita v pokrajini, kjer je čez leto veliko sonca in se gostje odločajo raje za naravno sončenje kot pa za sončenje v solariju (Praprotnik, 2004). Kot je razvidno iz tabele 9 zdravilišča na Dolenjskem nimajo v svoji ponudbi solarija, kar je ena izmed slabosti ponudbe

Poslovni turizem je dosegel višek pred desetletjem, vendar pa je v zadnjih letih opaziti zmanjšanje povpraševanja (Podjed, 2004). Nasprotno pa se je povpraševanje po kongresnem turizmu v Termah povečalo. To dejstvo lahko opazimo tudi v ponudbi slovenskih zdravilišč, saj vsa zdravilišča ponujajo kongresne dvorane, ki se razlikujejo po velikosti.

V zdraviliških krajih del gostov prenoči tudi v privatnih sobah ter na turističnih kmetijah. Te prenočitve predstavljajo le približno en procent vseh prenočitev v zdraviliških krajih v Sloveniji (Statistični letopis Republike Slovenije, 2002). Konkurenca turističnih kmetij postaja vse bolj pomembna, predvsem za prenočevanje manj zahtevnih turistov. Zaradi velike konkurence med ponudniki privatnih sob in tudi med turističnimi kmetijami pa so nekateri začeli sodelovati z bližnjimi zdravilišči in tako ponujajo na primer cenejše karte za zdravilišča za dobo bivanja.

Kot lahko vidimo iz tabele 9, je ostala ponudba najbolj pestra na Štajerskem in v Pomurju, vendar pa je ponudba tudi v ostalih pokrajinah raznolika. V tabeli 11 (str. 42) so prikazane ocene vpliva posameznih dejavnikov na obiskanost zdravilišč in kot vidimo, dosega dodatna ponudba na Dolenjskem in na Primorskem visoke ocene.

Tabela 9: Ostala dodatna ponudba v slovenskih naravnih zdraviliščih

OSTALA DODATNA PONUDBA	PRIMORSKA	DOLENJSKA	POMURJE	ŠTAJERSKA
MASAŽA in SAVNA	Terme Palace Portorož, Zdravilišče Strunjan	Terme Čatež, Zdravilišče Dolenjske Toplice, Zdravilišče Šmarješke Toplice	Terme Lendava, Moravske Toplice, Zdravilišče Radenci	Terme Dobrna, Zdravilišče Laško, Terme Olimia, Terme Ptuj, Zdravilišče Rogaška, Terme Topolšica, Terme Zreče
SOLARIJ			Terme Lendava, Moravske Toplice, Zdravilišče Radenci,	Terme Dobrna, Zdravilišče Laško, Terme Olimia, Terme Ptuj, Zdravilišče Rogaška, Terme Zreče
BEAUTY CENTER	Terme Palace Portorož, Zdravilišče Strunjan	Terme Čatež, Zdravilišče Dolenjske Toplice, Zdravilišče Šmarješke Toplice	Terme Lendava, Moravske Toplice, Zdravilišče Radenci	Terme Dobrna, Zdravilišče Laško, Terme Olimia, Terme Ptuj, Zdravilišče Rogaška, Terme Topolšica, Terme Zreče
ZOBOZDRAVSTVENE STORITVE		Terme Čatež	Zdravilišče Radenci	Terme Ptuj, Zdravilišče Rogaška, Terme Zreče
OTROŠKI VRTEC	Terme Palace Portorož, Zdravilišče Strunjan	Terme Čatež, Zdravilišče Dolenjske Toplice	Moravske Toplice, Zdravilišče Radenci	Terme Dobrna, Terme Olimia, Terme Topolšica, Terme Zreče
KONGRESNA DVORANA	Terme Palace Portorož, Zdravilišče Strunjan	Terme Čatež, Zdravilišče Dolenjske Toplice, Zdravilišče Šmarješke Toplice	Terme Lendava, Moravske Toplice, Zdravilišče Radenci	Terme Dobrna, Zdravilišče Laško, Terme Olimia, Terme Ptuj, Zdravilišče Rogaška, Terme Topolšica, Terme Zreče

Vir: Katalog Slovenska zdravilišča, 2003; Spletne strani zdravilišč, 2004.

Za izboljšanje ponudbe zdravilišč so pomembne raznovrstne dodatne aktivnosti. Te se razlikujejo od zdravilišča do zdravilišča glede na naslednje:

- bližino naravnih znamenitosti; spust po Muri v Zdravilišču Rogaška in obisk vinskih zidanic v Šmarjeških in Dolenjskih toplicah, jadranje na jezeru v Termah Dobrna;
- povezavo zdravilišča s partnerji; obisk Casinoja v Termah 3000 – Moravske Toplice, Zdravilišču Rogaška ter v Termah Čatež, ogled razstav v Zdravilišču Radenci, panoramski poleti s športnim letalom v Dolenjskih toplicah;
- lastno organiziranost zdravilišča; lončarjenje v Termah Topolšica, plesni večeri v Zdravilišču Strunjan, promenadni koncerti, plesi ter glasbeni večeri v Zdravilišču Rogaška, prikaz starodavnih šeg in navad v Termah Ptuj, zabavne prireditve in otroška igralnica v Termah Palace Portorož, izposoja knjig, otroška igralnica, igranje šaha v Termah Olimia, igranje hokeja na travi, nogometa, plesni večeri v Termah 3000 – Moravske toplice, glasbeni večeri v Termah Lendava, pikniki, joga, zabavni večeri v Zdravilišču Laško, jahanje in šah na vrtu v Termah Dobrna, zabavne prireditve v Termah Čatež.

4.2.2.4 POSEBNA PONUDBA

Slovenska naravna zdravilišča nudijo poleg zgoraj opisane ponudbe tudi posebne ponudbe. Tabela posebnih programov je prikazana v tabeli P-5 v prilogi (str. 7).

Posebno ponudbo, ki jo ponujajo slovenska naravna zdravilišča, lahko razdelimo na tri dele, in sicer na:

- ponudbo, ki se nanaša na prihajajoče praznike;
- ponudbo, ki se ponuja skozi določeno krajše obdobje;
- ponudbo, ki se ponuja skozi določeno daljše obdobje.

V prvo skupino uvrščamo pakete, ki se nanašajo na prihajajoče praznike. Praviloma so to krajši paketi za dobo treh ali eventuelno štirih dni. Razlog je v tem, da je dolžina posebnih paketov odvisna od prostih delovnih dni na koledarju.

V drugo skupino uvrščamo pakete, ki so aktualni krajše časovno obdobje. To so paketi, ki se ponujajo v posameznih letnih časih, na primer za čas smučanja (pomembna je bližina smučišča) ali čez poletje. Ponudba teh paketov je lahko tudi za daljše obdobje bivanja.

V zadnjo skupino pa uvrščamo pakete, ki so lahko v ponudbi daljše časovno obdobje in niso odvisni ne od bližine praznikov ne od letnih časov. Ti paketi se lahko ponujajo tudi skozi celo leto in so praviloma vikend paketi. Sem uvrščamo tudi razne popuste na prenočevanje.

Kot lahko vidimo iz tabele v P-5, največ ponujenih programov spada v prvo skupino. Skoraj vsa slovenska naravna zdravilišča ponujajo tudi programe, ki jih uvrščamo v zadnjo skupino, torej ponudbo, ki traja daljše časovno obdobje.

5 PRIKAZ TURISTIČNEGA PROMETA SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ PO POKRAJINAH

V tem delu diplomske naloge je narejena analiza fizičnih kazalcev turističnega prometa. Izračunane so stopnje rasti števila prihodov in prenočitev turistov. Iz števila prihodov in prenočitev je izračunana povprečna doba bivanja ter povprečna zasedenost ležišč (tabela 10). Poglavlje je razdeljeno na štiri dele, in sicer na osnovi geografskih pokrajin.

Tabela 10: Formule za izračun fizičnih kazalcev turističnega prometa

FIZIČNI KAZALEC TURISTIČNEGA PROMETA	FORMULA
POVPREČNA LETNA STOPNJA RASTI PRENOČITEV IN PRIHODOV	$S_t = 100 \times \frac{\Delta_t}{Y_{t-1}}$
POVPREČNA DOBA BIVANJA	$PDB_t = \frac{\text{Število prenočitev}_t}{\text{Število turistov}_t}$
POVPREČNA LETNA ZASEDENOST	$PLZ_t = \frac{\text{Število prenočitev}_t}{\text{Število zmogljivosti}_t}$

Vir: Arh, 2001, str. 16.

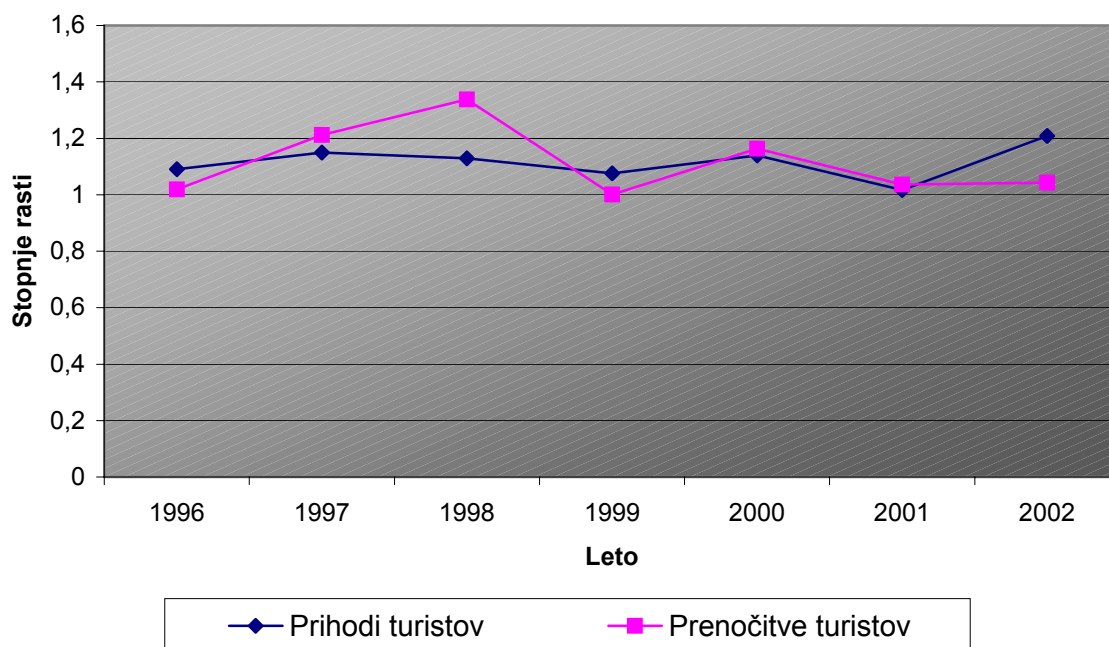
Podatki o prihodih, prenočitvah in številu stalnih ležišč so objavljeni v Statističnih informacijah Statističnega urada Republike Slovenije. Za vsa slovenska naravna zdravilišča so bili dostopni po posameznih naseljih. Problem je nastal le pri Termah Palace Portorož, kjer so bili dostopni le za celotno mesto Portorož. Podatke, ki se nanašajo le na Terme Palace Portorož, pa sem povzela iz letnih poročil.

Proučevano je obdobje od leta 1995 pa do leta 2002. Z letom 1995 se začne zato, ker so v tem letu že vsa slovenska naravna zdravilišča dosegla raven iz leta 1990, kajti 1991 je bilo zaradi vojne v Sloveniji krizno leto za celotni slovenski turizem. Opozoriti moram, da sem med podatki o številu prihodov upoštevala turiste, torej goste, ki bivajo dlje kot en dan, in ne dnevnih obiskovalcev. Razlog je v tem, da me je med drugim tudi zanimalo, kako se spreminja povprečna doba bivanja v slovenskih naravnih zdraviliščih, na kar pa dnevni obiskovalci ne vplivajo.

5.1 TURISTIČNI PROMET V PRIMORSKIH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH

Iz povprečne letne stopnje rasti proučevanega obdobja vidimo, da sta obe slovenski naravni zdravilišči na Primorskem zabeležili povišanje števila turistov. Večje povišanje so zabeležili v Termah Palace Portorož, in sicer za 11,18 odstotkov, medtem ko so v Zdravilišču Strunjan zabeležili povišanje za 6,75 odstotkov. Povišanje števila turistov je bilo predvsem na račun števila prihodov tujih turistov tako v Termah Palace Portorož kot tudi v Zdravilišču Strunjan. Na sliki 7 so prikazane stopnje rasti prihodov in prenočitev turistov za zdravilišči na Primorskem, natančnejše številke pa so prikazane v tabeli P-6 in P-10.

Slika 7: Stopnje rasti števila prenočitev in prihodov turistov v zdraviliščih na Primorskem v obdobju 1996-2002

Vir: Grafični prikaz podatkov iz tabele P-10.

Kot lahko vidimo s slike 7 je bilo visoko povišanje prenočitev zabeleženo v letu 1998. To povišanje gre predvsem na račun povišanja števila prenočitev gostov v Termah Palace Portorož tako na strani domačih kot tudi tujih turistov. Visoko povišanje nočitev gostov je zabeleženo v poletnih mesecih predvsem na strani tujih gostov.

Velika rast prenočitev in prihodov tujih gostov je bila zabeležena v letu 2002 predvsem s prihodom gostov iz Italije in Avstrije, saj so povišanja znašala čez 20 odstotkov. Na teh dveh trgih so konkretnije Terme Palace Portorož tudi bolj intenzivno promovirale svojo ponudbo (Poslovno poročilo za Terme Palace Portorož, 2002, str. 12). Stopnja rasti prenočitev in prihodov nemških turistov je v letu 2002

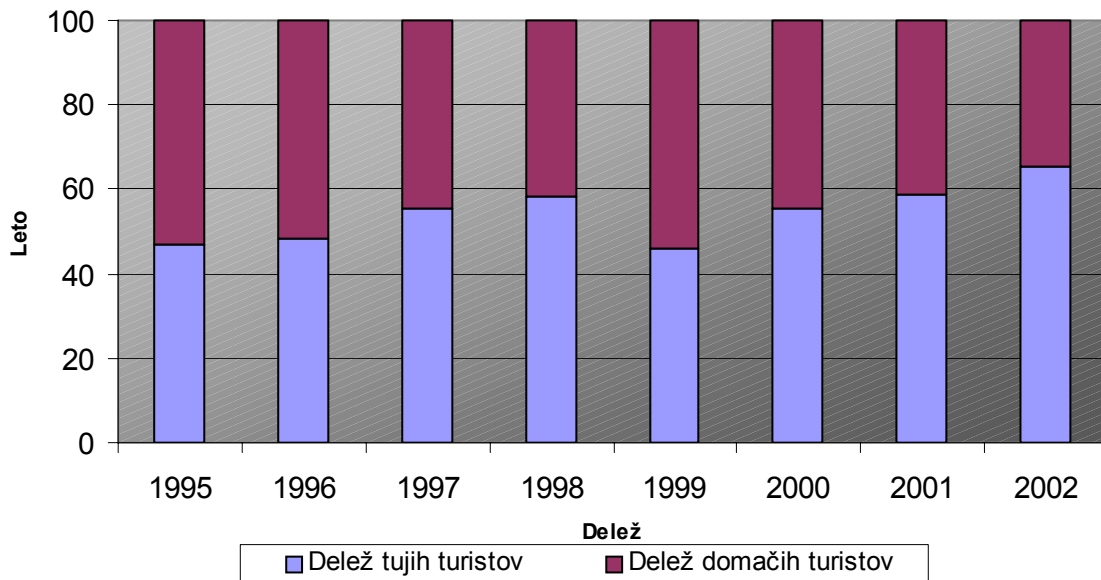
negativna. Nemški turisti so se v tem obdobju po vsej verjetnosti preusmerili v druge turistične destinacije, saj so se prihodi in prenočitve nemški turistov na slovenski obali na splošno zmanjšali (Statistične informacije 1995–2002).

Delež tujih turistov med vsemi turisti je na Primorskem skozi celotno proučevano obdobje rasel. To povišanje rasti gre predvsem na račun povišanja rasti prenočitev in prihodov tujih turistov v Terme Palace Portorož, katerih aktivnosti trženja so usmerjene v povečanje deleža tujih gostov (Poslovno poročilo za Terme Palace Portorož, 2002, str. 10). Strukturi gostov glede na domače in tuje se v obeh zdraviliščih popolnoma razlikujeta. Medtem ko Terme Palace Portorož obiščejo večinoma tuji turisti (delež tujih turistov je v letu 2002 znašal 79,17 odstotkov), pa Zdravilišče Strunjan obišče več domačih turistov (delež domačih turistov je v letu 2002 znašal 76,59 odstotkov). Vzrok je v tem, da so Terme Palace Portorož zdravilišče višje kategorije, za katerega se v večini odločajo tuji gostje, ki so manj občutljivi na povišanje cene (Poslovno poročilo za Terme Palace Portorož, 2002, str. 12). Kot lahko razberemo s slike 8, se je delež tujih gostov v letu 1999 zmanjšal za 13 odstotnih točk.

Veliko zmanjšanje števila tujih turistov so zabeležili v Termah Palace Portorož, kjer so izpad tujih turistov nadomestili domači turisti. Negativne stopnje rasti števila tujih turistov z glavnih trgov, Italije, Avstrije in Nemčije ni bilo opaziti, je pa opazno drastično znižanje tujih turistov iz Ruske federacije (Jež, 2004). Vzrok za zmanjšanje deleža tujih gostov lahko iščemo v napadu Nata na Zvezno republiko Jugoslavijo. Če namreč podrobneje pogledamo podatke, vidimo, da se število tujih turistov zniža ravno po mesecu aprilu.

Povprečna doba bivanja se v proučevanem obdobju v zdraviliščih na Primorskem ni drastično zmanjšala, saj se je zmanjšala le za 0,11 dneva. To nam pove, da se podoba zdravilišč na Primorskem ne spreminja v smeri kopališko-rekreativnih centrov. Izračuni povprečne dobe bivanja za posamezno zdravilišče nam pokažejo, da je povprečna doba bivanja v Termah Palace Portorož skozi celotno proučevano obdobje manjša od povprečne dobe bivanja v Zdravilišču Strunjan. V Zdravilišču Strunjan se povprečna doba bivanja giblje okoli 5 dni bivanja, v Termah Palace Portorož pa se giblje okoli 3 dni bivanja. Iz tega lahko ugotovimo, da sta strukturi gostov obeh zdravilišč različni. Za Terme Palace Portorož se odločajo predvsem termalni gostje, ki izkoriščajo raznovrstne vikend pakete, in poslovni gostje, ki se udeležujejo kongresov. Medtem ko pa Zdravilišče Strunjan obiskujejo klasični počitniški gostje, ki se predvsem odločajo za daljše bivanje.

Slika 8: Delež tujih in domačih turistov v zdraviliščih na Primorskem v obdobju 1995-2002

Vir: Pregled turizma 1995-2002; Statistični letopis Slovenije 1995-2002; Poslovno poročilo za Terme Palace Portorož 2001 in 2002.

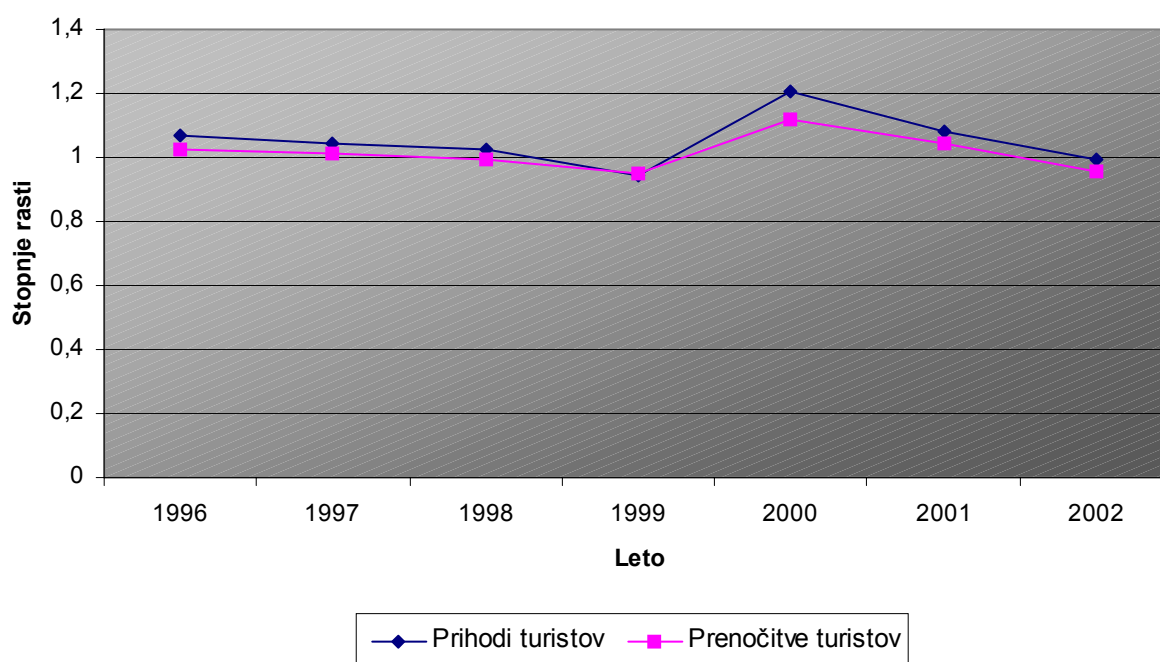
Povprečna doba bivanja se v proučevanem obdobju v zdraviliščih na Primorskem ni drastično zmanjšala, saj se je zmanjšala le za 0,11 dneva. To nam pove, da se podoba zdravilišč na Primorskem ne spreminja v smeri kopališko-rekreativnih centrov. Izračuni povprečne dobe bivanja za posamezno zdravilišče nam pokažejo, da je povprečna doba bivanja v Termah Palace Portorož skozi celotno proučevano obdobje manjša od povprečne dobe bivanja v Zdravilišču Strunjan. V Zdravilišču Strunjan se povprečna doba bivanja giblje okoli 5 dni bivanja, v Termah Palace Portorož pa se giblje okoli 3 dni bivanja. Iz tega lahko ugotovimo, da sta strukturi gostov obeh zdravilišč različni. Za Terme Palace Portorož se odločajo predvsem termalni gostje, ki izkoriščajo raznovrstne vikend pakete, in poslovni gostje, ki se udeležujejo kongresov. Medtem ko pa Zdravilišče Strunjan obiskujejo klasični počitniški gostje, ki se predvsem odločajo za daljše bivanje.

Povprečna letna zasedenost v proučevanem obdobju se je za zdravilišči, ki sta na Primorskem, povečala in je v letu 2002 znašala 79,81 odstotkov. Zasedenost ležišč je najvišja v poletnih mesecih, ko sta obe zdravilišči polno zasedeni, kar je razumljivo glede na to, da sta zdravilišči v obmorskih krajih in turisti tudi tu preživljajo letne dopuste.

5.2 TURISTIČNI PROMET V DOLENJSKIH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH

Za Dolenjsko je povprečna letna stopnja rasti prenočitev in prihodov turistov pozitivna. Vendar statistični podatki kažejo, da stopnje rasti niso bile vedno pozitivne. V letu 1999 prvič opazimo, da je povprečna letna stopnja rasti prihodov in prenočitev turistov negativna (slika 9). Leta 1999 je bilo v Sloveniji na splošno opaziti zmanjšanje števila prihodov in prenočitev turistov.

Slika 9: Stopnje rasti prenočitev in prihodov turistov v zdraviliščih na Dolenjskem v obdobju 1996–2002

Vir: Grafični prikaz podatkov iz tabele P-11.

Stopnja rasti prihodov in prenočitev v Termah Čatež pa je bila v proučevanem obdobju pozitivna. Visoke rasti so zabeležene v letih 1998, 1999, 2000 in 2001 (tabela P-7 in P-11 v prilogi). Leta 1998 so dopolnili ponudbo na Termalni rivieri, poleg tega pa je bil obnovljen hotel Terme. Eno leto prej so dopolnili svojo ponudbo s Centrom zdravja in lepote, v letu 1999 pa zopet ponudbo Termalne riviere. 1999 so odprli tudi nov hotel Toplice, ki je bil odprt celo naslednje leto. V letu 2002 je bil opazen manjši padec števila prihodov in prenočitev turistov, vzrok pa je v tem, da je bil v tem letu v požaru poškodovan objekt Termalna riviera, kar je vplivalo na negativno stopnjo rasti prenočitev turistov na Dolenjskem.

Tako kot za Primorsko je tudi za Dolenjsko opaziti, da se delež tujih turistov pri prenočitvah in prihodih povečuje. Največji delež tujih turistov med vsemi turisti imajo Terme Čatež - v letu 2002 je znašal 30,11 odstotka. Leta 1999 so posodobili termalni

park in odprli nov hotel Toplice, kar je vplivalo na zvišanje števila prenočitev in prihodov v letu 2000, ko je letna stopnja rasti prenočitev v hotelu znašala 34,34 odstotkov. Delež tujih turistov in prenočitev tujih turistov je narasel, ker tudi Terme Čatež izboljšujejo svojo ponudbo, med drugim z gradnjo hotelov višje kategorije in z dodatno ponudbo »wellnes« centra.

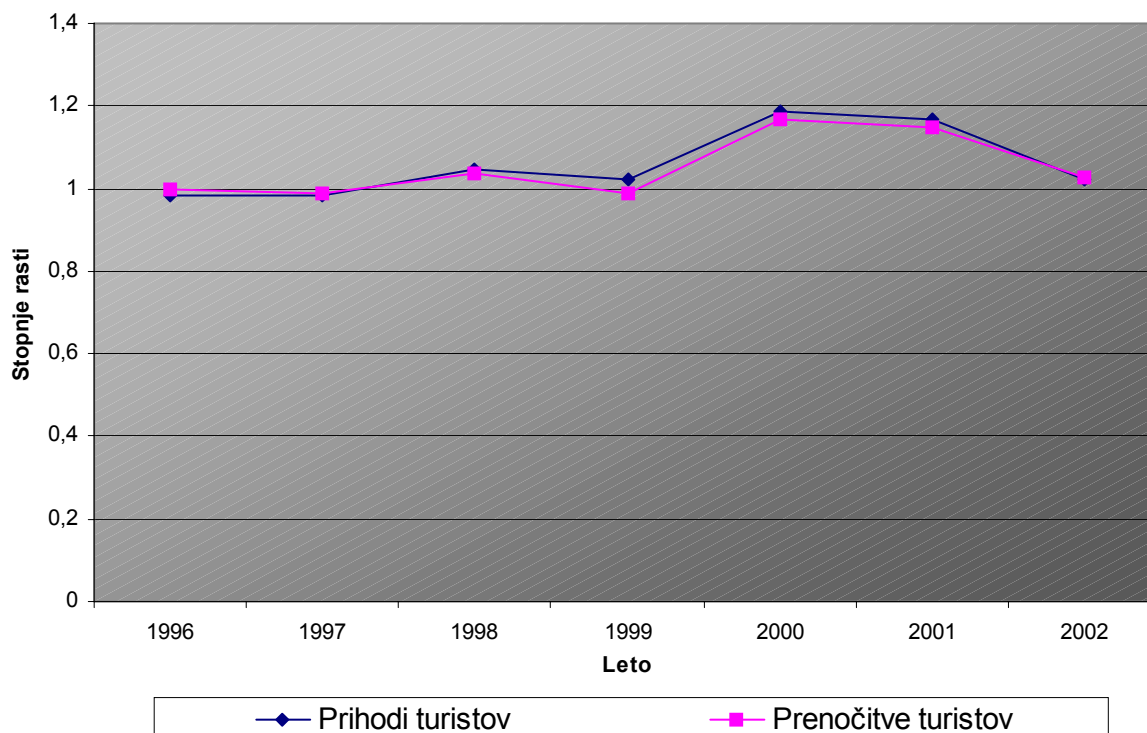
Kazalec povprečne letne zasedenosti je skozi proučevano obdobje rasel. Povprečne letne zasedenosti so se povečale predvsem v zdraviliščih Dolenjske in Šmarješke Toplice, ki v proučevanem obdobju nista vlagali v povečanje namestitvenih zmogljivosti. V Termah Čatež je povprečna stopnja zasedenosti stabilna skozi celotno obdobje. Zdravilišča so v letu najbolj zasedena v poletnih mesecih, ko prebiva največje število domačih gostov, ki preživljajo letni dopust.

Povprečna doba bivanja se je v proučevanem obdobju na Dolenjskem skrajšala, in sicer predvsem zaradi skrajšanja povprečne dobe bivanja v Termah Čatež. V ostalih dveh zdraviliščih se povprečna doba bivanja ni zmanjšala, ampak je ostala na ravni 7,6 dni v letu. Vzrok je v tem, da zdravilišči ostajata klasični in se ne razvijata v smeri masovnega turizma. V zadnjem času pa sta zdravilišči začeli razvijati ponudbo »wellnes« centra. Povprečna doba bivanja v Termah Čatež pa se je zmanjšala, kar sem tudi predvidevala, glede na to da se Terme Čatež razvijajo v turistično–rekreativni center z masovnim turizmom.

5.3 TURISTIČNI PROMET V POMURSKIH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH

V pokrajini Pomurje je v proučevanem obdobju povprečna letna stopnja rasti tako prihodov kot tudi prenočitev turistov bila pozitivna (tabela P-8). Stopnje rasti prihodov so bile negativne v letih 1996 in 1997, v naslednjih letih pa so bile pozitivne (tabela P-12). Negativno stopnjo rasti v prej omenjenih letih lahko pripisujemo dejstvu, da zdravilišča v pokrajini niso razvijala produktov.

Slika 10: Stopnje rasti prenočitvev in prihodov turistov v zdraviliščih v Pomurju v obdobju 1996–2002

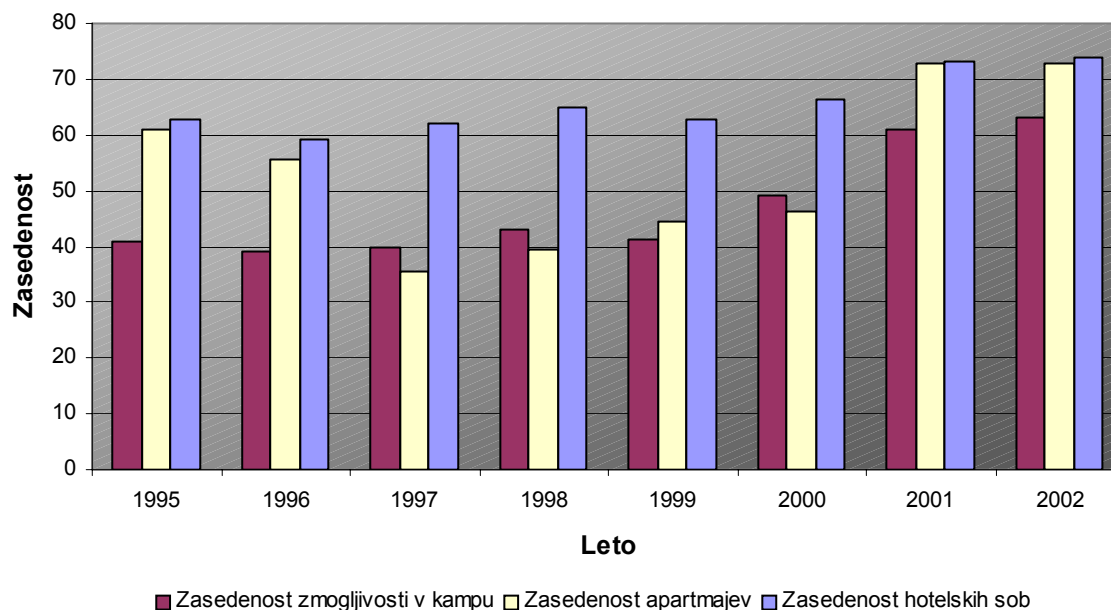

Vir: Grafični prikaz podatkov iz tabele P-12.

Kot je razvidno s slike 10, so najvišje stopnje rasti prihodov in prenočitvev gostov zabeležene v letih 2000 in 2001. Izračuni za posamezna zdravilišča nam pokažejo, da so bile visoke stopnje rasti zabeležene v Termah 3000 Moravske Toplice, ki so se med vsemi zdravilišči razvile najhitreje (Verbič, 1992). V juliju leta 2000 so Terme 3000 Moravske toplice odprle termalni park. Odprtje novega parka je vplivalo na zvišanje stopenj tudi v naslednjem letu, ko so Terme 3000 turisti obiskovali celo leto. Z novo gradnjo so Terme 3000 dvignile nivo atraktivnosti in kakovosti svoje ponudbe (Terme 3000). V letu 2002 opazimo, da je bilo zvišanje števila prihodov in prenočitvev turistov minimalno. Junija in julija tega leta, torej v času visoke sezone, so v Termah 3000 obnavljali hotel Ajda.

Na sliki 11 je prikazano gibanje povprečne letne zasedenosti ležišč. Povprečna letna zasedenost ležišč v zdraviliščih v Pomurju je zelo visoka in je v letu 2002 znašala 71,54 odstotkov. Kot je razvidno s slike so najbolj zasedena ležišča v hotelskih sobah, nato v apartmajih in nazadnje v kampih.

Slika 11: Povprečna letna zasedenost ležišč v zdraviliščih v Pomurju v obdobju 1995-2002

Vir: Pregled turizma 1995-2002; Statistični letopis Slovenije 1995-2002.

Ležišča so najbolj zasedena v poletnih mesecih, medtem ko izračuni za Terme 3000 Moravske Toplice pokažejo, da je tudi september mesec visoke zasedenosti ležišč. Visoke zasedenosti ležišč v septembru se pokažejo po letu 2000. V tem letu se je tudi zelo povečal delež tujih turistov, predvsem na račun povečanja števila tujih gostov iz Avstrije. Zanimivo je, da bi zaradi bližine meje lahko pričakovali večje število turistov iz Madžarske, vendar turisti iz Madžarske Terme 3000 ne obiskujejo v velikem številu in predstavljajo le majhen delež turistov. Zdravilišča na Madžarskem predstavljajo veliko konkurenco za turizem v Pomurju.

Delež tujih gostov med vsemi gosti je v poletnih mesecih najmanjši, razlog pa je dejstvo, da se večina tujih gostov odloči za preživljanje poletnega dopusta na morju. Te tendence pa pri domačih gostih ni opaziti, saj je delež domačih gostov med vsemi gosti najvišji v poletnih mesecih. Tuji gostje obiščejo zdravilišča najpogosteje v jesenskih mesecih, ko je tudi zasedenost ležišč v hotelskih sobah najvišja. Zasedenost ležišč v apartmajih in v kampu pa je najvišja v poletnih mesecih. Glede na dejstvo, da je zasedenost ležišč v apartmajih in v kampu najvišja v poletnih mesecih ter da največ domačih gostov obišče zdravilišča v poletnih mesecih, lahko ugotovim, da se domači gostje predvsem odločajo za manj zahtevne namestitvene objekte, kot so apartmaji in kamp.

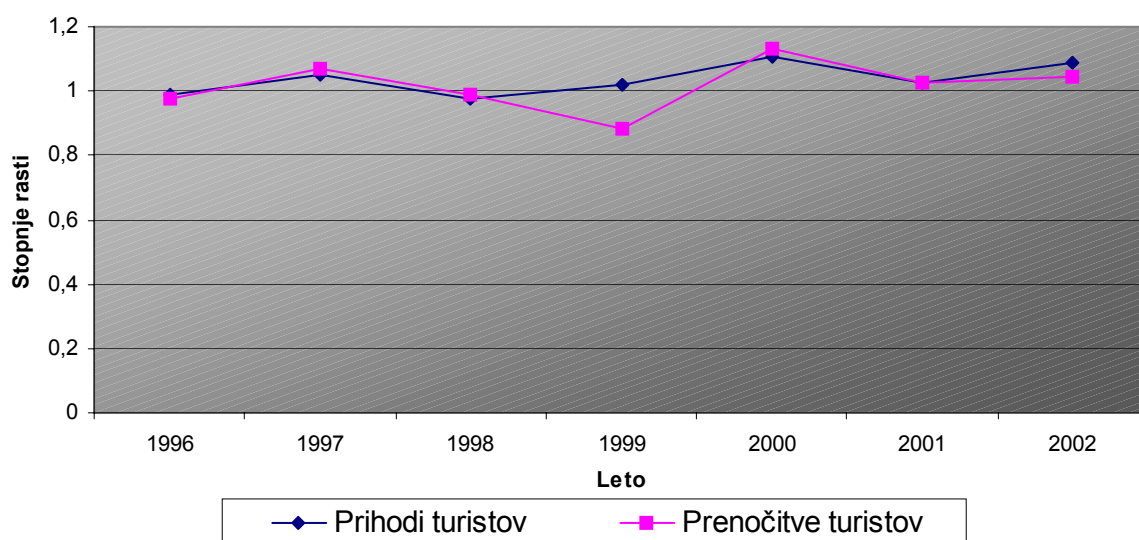
Povprečna doba bivanja se je v Pomurju zmanjšala. Zmanjšala se je na račun zmanjšanja povprečne dobe bivanja v Termah 3000 Moravske toplice in tudi v

Zdravilišču Radenci, medtem ko se povprečna doba bivanja v termah Lendava ni spremenila. Zmanjšanje povprečne dobe bivanja nam nakazuje tudi nadaljnji razvoj zdravilišč. Po vsej verjetnosti bo Zdravilišče Radenci razvijalo svoje produkte v smeri »wellnes« programa. Posledica razvoja Term 3000 v smeri vodnih parkov je zmanjšanje povprečne dobe bivanja, ki se je od leta 2000 do leta 2002 zmanjšala za 0,33 dneva.

5.4 TURISTIČNI PROMET V ŠTAJERSKIH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH

Tudi na Štajerskem je v proučevanem obdobju povprečna letna stopnja rasti prenočitev in prihodov turistov pozitivna (slika 12). Najvišje povprečne letne stopnje rasti so zabeležene v Termah Topolšica, Zdravilišču Laško in v Termah Olimia (tabela P-9 in P-13). Da se je število prihodov in prenočitev turistov povečalo v Zdravilišču Laško in v Termah Olimia, ni presenetljivo, saj so v proučevanem obdobju bistveno izboljšali svojo ponudbo. Zdravilišče Laško je izgradilo Savna center, ki je eden izmed največjih v Sloveniji, Terme Olimia pa so zgradile vodni park. V Termah Olimia se je predvsem povečal obisk tujih turistov v hotelskih sobah. V Termah Topolšica se je po vsej verjetnosti povečal obisk, ker so bistveno izpopolnili ponudbo športa in rekreacije ter tudi ponudbo namestitvenih objektov.

Slika 12: Stopnje rasti prenočitev in prihodov turistov v zdraviliščih na Štajerskem v obdobju 1996–2002

Vir: Grafični prikaz podatkov iz tabele P-13.

Tudi v Termah Ptuj se je v zadnjih dveh letih povečal obisk predvsem v kampu, ki je prve kategorije, na račun prihoda tujih turistov iz Nemčije ter Poljske, ki prihajajo v

Slovenijo v vedno večjem številu, saj je leta 2002 obiskalo Slovenijo 3,3-krat več Poljakov kot pa v letu 2002. Glede na stopnje rasti in dejstvo, da veliko število Poljakov obiskuje kampe (Statistični letopis RS, 2002 in Pregled turizma za leto 2002), bi se morala tudi ostala zdravilišča, ki imajo v svoji ponudbi kamp, bolj intenzivno predstavljati na poljskem trgu.

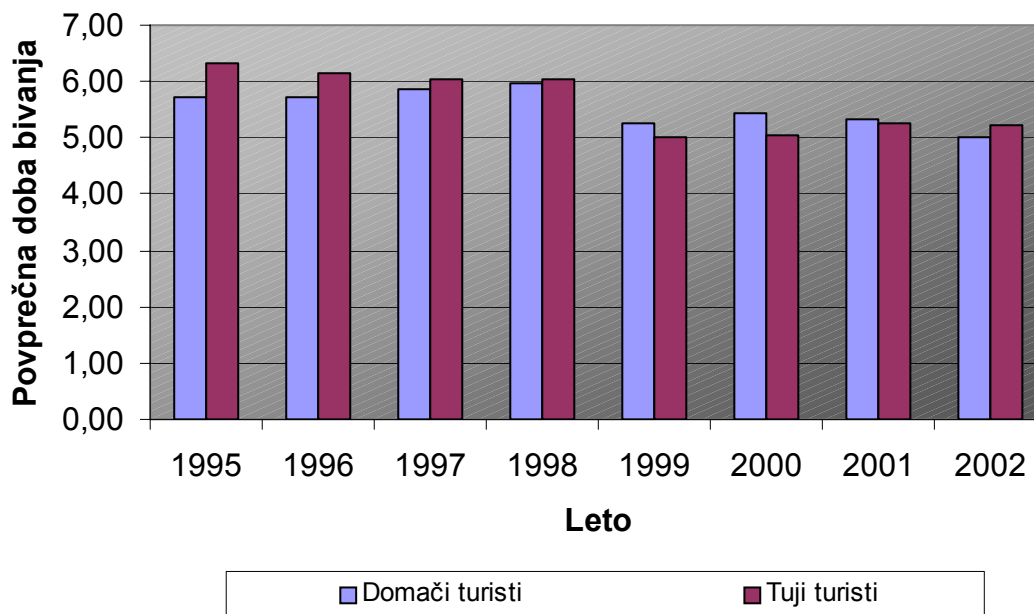
Stopnje rasti prenočitev v hotelskih sobah v vseh ostalih zdraviliščih so pozitivne, predvsem zaradi povečanja števila in prenočitev tujih turistov iz Nemčije in Avstrije. Število prenočitev in prihodov turistov se je od leta 1995 pa do leta 2002 zmanjšalo v Termah Dobrna. Vzrok je predvsem v tem, da Terme Dobrna niso v veliki meri razvijale svoje ponudbe. Poleg tega pa Centra zdravja, ki je v ponudbi Term Dobrna, ne tržijo dovolj intenzivno.

Povprečna letna zasedenost ležišč je v letu 2002 znašala 55,77 odstotkov. Visoke stopnje zasedenosti so zabeležene v naslednjih zdraviliščih: Terme Zreče, Zdravilišče Laško, Zdravilišče Rogaška Slatina in Terme Olimia. Zabeležene so v večjih zdraviliščih, kjer imajo raznovrstno dodatno in posebno ponudbo. Vsa zdravilišča na Štajerskem, razen Zdravilišča Rogaška Slatina, v večini obiščejo domači gostje. Visoke deleže tujih turistov imajo tudi v Termah Zreče in v Termah Dobrna. V teh treh zdraviliščih je stopnja zasedenosti visoka tudi v jesenskih mesecih, medtem ko je stopnja zasedenosti za ostala zdravilišča visoka v poletnih mesecih.

Terme Zreče so bile v letu 2002 polno zasedene, kar je predvsem rezultat povečanja števila domačih turistov v tem letu. Število domačih turistov se je povečevalo skozi celotno leto 2002, največji porast pa je bil zabeležen v zimskih in pomladnih mesecih. V zimskih mesecih se je število prenočitev povečalo zaradi posebne ponudbe, ki jo Terme Zreče nudijo za čas smučanja, v pomladnih mesecih pa vsako leto ponujajo posebne pakete bivanja v apartmajih. Tudi povprečna doba bivanja se je v Termah Zreče povečala. To dejstvo lahko obrazložimo z dodatno ponudbo, saj Terme Zreče ponujajo pakete z daljšo dobo bivanja, in sicer 5 in 7 dni, medtem ko ostala zdravilišča ponujajo predvsem vikend pakete.

Tako kot v ostalih pokrajinah se je tudi na Štajerskem povprečna doba bivanja zmanjšala. Gibanje povprečne dobe bivanja je prikazano na sliki 13.

Slika 13: Povprečna doba bivanja v zdraviliščih na Štajerskem v obdobju 1995-2002

Vir: Pregled turizma 1995-2002; Statistični letopis Slovenije 1995-2002.

Natančnejši izračuni nam pokažejo, da se je povprečna doba bivanja občutno zmanjšala v Zdravilišču Laško in v Termah Ptuj. V Termah Ptuj se je poleg povprečne dobe bivanja zmanjšalo tudi število prenočitev turistov. Vzrok za to je, da Terme Ptuj nimajo v svoji ponudbi hotelskih sob, ampak le možnost bivanja v apartmajih in v kampu. Stopnje rasti prenočitev turistov za ostala zdravilišča pa nam pokažejo, da so stopnje rasti prenočitev in tudi prihodov turistov visoke predvsem za hotelske sobe. Tudi v Termah Ptuj bodo morali razmišljati o ponudbi hotelskih sob.

V proučevanem obdobju je Zdravilišče Laško spremenilo ponudbo, vendar se ne spreminja v turistično–rekreativni center, pač pa razvija svojo ponudbo na temeljih sprostitve, oddiha in lepote. Isto smer razvoja lahko potrdim tudi za Terme Topolšica, kjer se je povprečna doba bivanja podaljšala.

V Zdravilišču Rogaška se je povprečna doba bivanja zmanjšala, za tuje turiste pa se je povečala in ker se delež prenočitev in tudi prihodov tujih gostov giblje okrog 60 odstotkov in več, se je povprečna doba bivanja povečala. Povprečna doba bivanja domačih gostov se je zmanjšala, ker se večina gostov, ki so samoplačniki, odloča za krajše in večkratne obiske zdravilišča (Horvat, 2000, str. 79). Povprečna doba bivanja se je zvečala tudi v Termah Topolšica. Tu se je povprečna doba bivanja povečala tako za domače kot tudi za tuje goste.

6 PRIMERJAVA TURISTIČNEGA PROMETA IN PONUDBE SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ PO POKRAJINAH

Da sem lahko ugotovila, ali ponudba slovenskih naravnih zdravilišč vpliva na obiskanost in na večje stopnje rasti v določenih pokrajinah, sem najprej rangirala kazalce turističnega prometa po posamezni pokrajini. Tržniki posameznega zdravilišča so ocenili pomembnosti posameznega dela turistične ponudbe. Posamezne dele turistične ponudbe so ocenili od ena do pet. Oceno ena so dali za dejavnik, ki ne vpliva na obiskanost, in pet za dejavnik, ki zelo vpliva na obiskanost zdravilišča. Nato sem ocene zbrala skupaj po posamezni pokrajini, kjer sem vsaki oceni zdravilišča dodala ponder, ki je delež prihodov turistov zdravilišča v celotnem številu prihodov turistov v zdravilišča v pokrajini. Nato sem te ocene seštela skupaj po pokrajinah in sem dobila ocene, ki so predstavljene v tabeli 11.

6.1 RANGIRANJE KAZALNIKOV TURISTIČNEGA PROMETA

Kot vidimo iz tabele 11, najboljše kazalce turističnega prometa dosegata zdravilišči na Primorskem in v Pomurju. V obratnem vrstnem redu so rangirane pokrajine pri kazalcu povprečne dobe bivanja. Turisti se najdlje odločajo bivati na Dolenjskem, najmanj pa na Primorskem, razlika med najdaljšo in najkrajšo dobo bivanja pa znaša 0,59 dneva. Vzrok je v tem, da imajo na Dolenjskem več tipičnih zdraviliških gostov, manj pa na Primorskem.

Tabela 11: Rangiranje kazalnikov turističnega prometa po posamezni pokrajini

KAZALEC	PRIMORSKA	POMURJE	DOLENJSKA	ŠTAJERSKA
POVPREČNA LETNA STOPNJA RASTI PRENOČITEV	1	2	3	3
POVPREČNA LETNA STOPNJA RASTI PRIHODOV	1	2	3	4
POVPREČNA DOBA BIVANJA	4	3	1	2
POVPREČNA LETNA ZASEDENOST	1	2	3	4
SKUPAJ	7	9	10	13

Vir: Lastni izračuni iz tabel, P-10, P-11, P-12 in P-13.

6.2 OCENE VPLIVANJA POSAMEZNIH DELOV TURISTIČNE PONUDBE

Glede na to, da sem predvidevala, da na obiskanost različno vplivajo deli turistične ponudbe, sem v tabeli 12 prikazala oceno vpliva posameznega dela turistične ponudbe. Naj opozorim, da sem oceno vplivanja naravnih vrelcev, ocenila posebej. Vzrok je v tem, ker ima vrellec v turistični ponudbi dominanten položaj in iz tega razloga je ocena v vseh zdraviliščih najvišja.

Ocene vplivanja preostalega naravnega dela turistične ponudbe pa se med seboj razlikujejo glede na posamezno zdravilišče. Najmanjši vpliv ima naravni del v Termah Čatež in v Termah Olimia. V obeh zdraviliščih ima najvišji vpliv dodatna ponudba, ki je pestra (tabela P-5). Manjši, vendar še vedno zelo visok vpliv ima v Termah Olimia posebna ponudba. Tega se v termah zavedajo, saj je med vsemi zdravilišči najbolj pestra posebna ponudba ravno v Termah Olimia.

Antropogeni del turistične ponudbe ima v vseh pokrajinah zelo nizko oceno, saj ima na obiskanost zdravilišč zelo majhen vpliv. Vzrok leži v tem, da so se naravna zdravilišča razvila v krajih, kjer so odkrili naravne vrelce in ne v krajih, kjer se nahajajo kulturno–zgodovinski spomeniki.

Nizko oceno dosega tudi osnovna infrastruktura, kjer imajo največji vpliv prometne povezave. Bistvenih razlik med posameznimi zdravilišči ni opaziti.

Večji vpliv na obiskanost zdravilišč imajo namestitveni objekti, osnovna, dodatna in posebna ponudba. Najvišjo oceno dosega namestitveni objekti v Termah Palace Portorož, Termah Ptuj, Topolšica in Zreče. Terme Palace Portorož imajo v ponudbi slovenskih zdravilišč edine hotel s petimi zvezdicami, poleg tega pa je kvaliteta namestitvenih objektov najvišja ravno v Termah Palace Portorož. Zanimivo je, da imajo na obiskanost Term Ptuj namestitveni objekti najvišji vpliv. Kot sem že omenila v poglavju o namestitveni objektih (točka 4.1.2.2.1) so Terme Ptuj edino zdravilišče, ki nimajo v ponudbi hotela. Glede na to dejstvo in na dejstvo, da imajo namestitveni objekti najvišji vpliv na obiskanost, ne preseneča, da se je število prenočitev zmanjšalo.

Tabela 12: Ocena vpliva posameznega dela turistične ponudbe na obiskanost

ZDRAVILIŠČE	NARAVNI DEL - VRELEC	NARAVNI DEL- OSTALO	ANTROP. DEL	OSNOVNA INF.	NAMEST. OBJEKTI	OSN. PONUDBA	DODATNA PONUDBA	POSEBNA PONUDBA
TERME PALACE PORTOROŽ	5	4	1	2	5	2	4	4
ZDRAVILIŠČE STRUNJAN	5	4	2	3	3	4	3	4
ZDRAVILIŠČE DOLENJSKE TOPLICE	5	3	2	2	4	5	3	3
TERME ČATEŽ	5	2	1	3	3	3	5	5
ZDRAVILIŠČE ŠMARJEŠKE TOPLICE	5	3	2	3	4	5	4	3
TERME 3000 MORAVSKE TOPLICE	5	3	1	3	4	2	4	4
TERME LENDAVA	5	3	2	1	3	4	3	3
ZDRAVILIŠČE RADENCI	5	3	1	3	4	2	4	4
TERME DOBRNA	5	3	2	2	4	5	3	3
ZDRAVILIŠČE LAŠKO	5	3	2	3	4	5	4	3
TERME OLIMIA	5	2	1	3	4	2	5	4
TERME PTUJ	5	4	2	2	5	2	4	4
ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA	5	3	2	3	3	3	3	4
TERME TOPOLŠICA	5	4	1	3	5	5	3	4
TERME ZREČE	5	3	2	2	5	5	4	3

Vir: Babič, 2004; Dolinar, 2004; Korošec, 2004; Leskovar, 2004; Merc, 2004; Mlinarič, 2004; Mojzeš, 2004; Parunov, 2004; Petan, 2004; Peterka, 2004; Praprotnik, 2004; Roser, 2004; Stojnšek, 2004; Šipec, 2004; Žalik, 2004.

V Termah Topolšica, kjer ocena vplivanja namestitvenih objektov na obiskanost znaša 5, se je v proučevanem obdobju število prenočitev povečalo. V proučevanem obdobju so namreč prenovili hotel, vendar pa je kakovost hotelskih objektov še vedno nizka. Tudi osnovna ponudba v Termah Topolšica dosega najvišjo oceno, vendar pa to, glede na to da Terme Topolšica obiščejo predvsem gostje, ki prihajajo na zdravljenje (Dolinar, 2004), ni presenetljivo.

V tabeli 13 so prikazane povprečne ocene vpliva, kjer sem kot ponder uporabila delež prenočitev posameznega zdravilišča med številom prenočitev v pokrajini. Nato sem ocene po pokrajinah seštela in delila s številom osem. Tako sem dobila povprečno oceno vplivanja na obiskanost zdravilišč v pokrajini.

Tabela 13: Povprečna ocena vpliva posameznega dela turistične ponudbe na obiskanost

TURISTIČNA PONUDBA	PRIMORSKA	POMURJE	DOLENJSKA	ŠTAJERSKA
NARAVNI DEL TURISTIČNE PONUDBE - VRELEC	5,00	5,00	5,00	5,00
NARAVNI DEL TURISTIČNE PONUDBE - ostalo	4,00	3,28	2,14	2,23
ANTROPOGENI DEL TURISTIČNE PONUDBE	1,75	1,66	1,15	1,33
OSNOVNA INFRASTRUKTURA	2,00	2,79	2,88	2,49
NAMESTITVENI OBJEKTI	4,50	4,17	3,12	4,02
OSNOVNA PONUDBA	2,75	3,05	3,29	3,46
DODATNA PONUDBA	4,25	3,62	4,69	4,18
POSEBNA PONUDBA	4,00	3,89	4,61	3,62
SKUPAJ	28,25	27,46	26,87	26,33
POVPREČNA OCENA	3,53	3,36	3,43	3,29

Vir. Lastni izračuni iz tabele 12, 2004.

Najvišjo oceno vplivanja naravnega dela turistične ponudbe na obiskanost dosegajo na Primorskem. Taka ocena je bila pričakovana, saj imata zdravilišči na Primorskem še eno prednost pred ostalimi pokrajinami, in sicer naravno danost -morje. Vpliv naravnega dela turistične ponudbe je visok tudi v Pomurju in v vseh treh zdravilišč dosegajo enako oceno.

Osnovna infrastruktura dosega med sekundarno turistično ponudbo najnižje ocene. Najvišja ocena, ki jo dosega osnovna infrastruktura, je ocena tri, dosežena pa je v vseh pokrajinah. Osnovna infrastruktura dosega tudi oceno ena, in sicer v Termah Lendava. Kot so mi pojasnili v Termah (Žalik, 2004), je vzrok v tem, da je zdravilišče predvsem klasično in da velika večina turistov prihaja na zdravljenje (točnih podatkov mi niso razkrili).

Kakovost in raznovrstnost namestitvenih objektov dosejata visoke ocene sta na Primorskem in v Pomurju celo najpomembnejši dejavnik. V obeh pokrajinah so namestitveni objekti visoke kategorije. Na Primorskem je edini hotel v ponudbi zdravilišč s petimi zvezdicami in na Primorskem je le en hotel s tremi zvezdicami. V Pomurju pa je ponudba namestitvenih objektov zelo raznovrstna, saj je poleg hotelskih sob in apartmajev možna namestitev tudi v kampih. Poleg tega pa je tudi ponudba hotelov raznovrstna in je tudi možna namestitev v nižje kategorije.

Osnovna ponudba, kamor sem uvrstila ponudbo zdravljenja, dosega glede na to, da je zdravljenje primarna dejavnost, nizke ocene. Vendar pa, ker se ponudba zdravilišč oddaljuje od ponudbe klasičnih zdravilišč, je bilo to pričakovati. Kot lahko vidimo iz tabele 12, dosega osnovna ponudba visoke ocene v zdraviliščih, ki so se odločila ostati klasična zdravilišča s poudarkom na zdravljenju bolezni. V zdraviliščih, ki pa so rekreativno–kopališki centri in katerih ponudba temelji na sprostitvenih in podobnih programih, pa dosega nizke ocene.

Dodatna ponudba je v slovenskih zdraviliščih zelo raznolika in je pomembna tako za zdravilišča, ki bodo ostala klasična zdravilišča, kot tudi za zdravilišča, ki so se spremenila v rekreativno–kopališke centre. Z dodatno ponudbo se lahko popestri ponudba v vseh smereh in predvsem šport in rekreacija sta pomembna tako za zdravljenje kot tudi za sprostitev. To nam pokažejo tudi zelo visoke ocene vplivanja.

Kot zadnji del turistične ponudbe so ocenili posebno ponudbo, torej ponudbo posebnih paketov. Tudi te ocene vplivanja so visoke, vendar pa skupnih značilnosti ni moč podati. Saj je na primer ocena vplivanja v Termah Palace Portorož in v Termah Topolšica enaka, ne glede na to, da je eno elitno, drugo pa klasično zdravilišče.

Skupna ocena vplivanja turistične ponudbe na obiskanost zdravilišč je nizka v vseh pokrajinah. Vzrok za to je antropogeni del turistične ponudbe in osnovna infrastruktura, ki imata na obiskanost zelo majhen vpliv. Sekundarna turistična ponudba oziroma produkti, ki jih razvijajo v zdraviliščih pa vplivajo v večji meri.

Vpliv posameznih delov turistične ponudbe sem nato primerjala s ponudbo, ki je predstavljena v tretjem poglavju diplomskega dela. Kot vidimo iz tabele 13, ima ponudba največji vpliv na Primorskem, nato pa v Prekmurju. V obeh pokrajinah zasledimo, da so kazalci turističnega prometa najboljši. Na turistični obisk najbolj vpliva kakovost in ponudba namestitvenih objektov, nato pa sledi dodatna in posebna ponudba. Najmanjši vpliv sekundarne turistične ponudbe na turistični obisk ima osnovna ponudba, torej ponudba zdravljenja. Dejstvo, da ima osnovna ponudba manjši vpliv kot dodatna in posebna ponudba, nam zopet nakazuje, da zdravilišča

spreminjajo svojo podobo. Posebna in dodatna ponudba postaja vse pomembnejša ponudba slovenskih naravnih zdravilišč.

7 SKLEP

Delo zdravilišč naj bi kot najpomembnejši zakon urejal Zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in o naravnih zdraviliščih, vendar pa je, kot sem že omenila večinoma neoperativen. Kot zelo pomemben zakonski dodatek je predstavljen Pravilnik o minimalnih pogojih naravnih zdravilišč. Kasneje so sledili še posamezniki odloki, kot na primer Odločba o razglasitvi naravnih sredstev kot naravnih zdravilnih sredstev, Odlok o razglasitvi zdraviliških krajev ter Strokovno navodilo o indikacijah in kontraindikacijah za zdravljenje v naravnih zdraviliščih.

Značilnosti obiskanosti so različne glede na posamezne pokrajine. Medtem ko je delež tujih gostov najvišji na Primorskem, je na Dolenjskem med najnižjimi, kjer so tudi povprečne letne zasedenosti zdravilišč med najvišjimi. Deleži tujih turistov med vsemi turisti nam pokažejo, da imajo visoke deleže na Primorskem in v Pomurju, medtem ko je na Dolenjskem in Štajerskem večina gostov domačih. Razlike obstajajo tudi v sestavi tujih turistov glede na narodnost.

Podoba slovenskih naravnih zdravilišč se spreminja, kar nam nakazujejo kazalci turističnega prometa. Velika zdravilišča se iz klasičnih zdravilišč razvijajo v različnih smereh, in sicer v termalno-kopališke komplekse in v elitno zdravilišča. Manjša zdravilišča pa se predvsem razvijajo v elitno zdravilišča, medtem ko je klasičnih zdravilišč vedno manj.

Del turističnega proizvoda je privlačnost kraja, v katerem bivajo turisti. Slovenska zdravilišča lahko poleg svoje ponudbe nudijo tudi prelepo pokrajino, kulturne in zgodovinske spomenike ter značilnosti samih krajev. Kot je razvidno iz opisa naravnega in antropogenega dela turistične ponudbe, imajo slovenska zdravilišča zelo dobre pogoje za dopolnjevanje primarne in sekundarne ponudbe. Slovenska naravna zdravilišča imajo naslednje prednosti:

- dopolnjevanje sekundarne ponudbe s primarnim delom turistične ponudbe;
- visoko kvaliteto in raznovrstnost ponudbe namestitvenih objektov;
- različnost ponudbe športa in rekreacije;
- raznovrstnost dodatne ponudbe.

Zdravilišča so bila prvotno namenjena rehabilitaciji, vendar pa se je podoba zdravilišč spremenila in se še spreminja. V naši družbi postaja vedno bolj pomembno tudi duševno zdravje in s tem povezanost med telesnim in duševnim zdravjem. Zdravilišča razvijajo svojo ponudbo predvsem v smeri razvoja terapij, ki so vzgoja in

izobraževanje zdravja. Sem med drugim spada tudi ponudba »wellnes« centrov oziroma centrov zdravja in lepote. Zdravilišča so se zelo dobro prilagodila spremembam povpraševanja in razvijala svojo ponudbo. Za vsako posamezno pokrajino bi bilo potrebno ustanoviti projekte, kot je na primer projekt Panonske terme, saj ima vsaka pokrajina svoje značilnosti in posebnosti, ki jih je potrebno izkoristiti in vključiti v ponudbo zdravilišč, kajti tradicija in dolgotrajen obstoj nista dovolj za preživetje na trgu in zadovoljitev potreb turistov, ki so vedno bolj zahtevni.

Potrebe in želje današnjega človeka bodo usmerjale razvoj slovenskih naravnih zdravilišč. Zdravilišča bodo razvijala produkte v smeri zdravljenja z naravnimi zdravilnimi sredstvi. Smernice nam nakazujejo, da se bodo zdravilišča razvila v turistično-rekreativne centre ali pa v elitna zdravilišča, medtem ko bo klasičnih zdravilišč vedno manj.

LITERATURA

1. Arh Franc: Statistika 1: Obrazci in postopki. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 118 str.
2. Baraniecki Leszek: Politics and tourism: Sentimental Tourism' Development in East – Central Europe. Geographica Slovenia, Ljubljana, 34/I(2001), str. 105–113.
3. Berg, Leovan den: Urban tourism: Performance and strategies in eight European cities. Aldershot : Ashgate, 1998. 226 str.
4. Boniface Brian, Cooper Chris: Worldwide Destinations: The Geography of travel and tourism. Oxford : Butterworth – Heinemann, 2001. 389 str.
5. European Commission: Structure, performance and competitiveness of European tourism and its enterprises. Luxembourg : Office for Official Publications of the European communities, 2003. 53 str.
6. Horvat Uroš: Razvoj in učinki turizma v Rogaški Slatini. Ljubljana : Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, 2000. 213 str.
7. Hudman Looyd E.: Tourism in contemporary society. New Jersey : Englewood Cliffs, 1989. 285 str.
8. Jež Lidija: Rusi prihajajo. Gospodarski vestnik, Ljubljana : Letnik 53(2004), 9, str 23.
9. Lazanski, Jere Tadeja: Vloga organiziranja prostega časa za dvig kakovosti storitev v turizmu. Organizacija, Ljubljana, 34 (2001), 10, str. 16-22.
10. Mieczkowski Zbigniew: Environmental issues of tourism and recreation. Lanham : University Press of America, 1995. 552 str.
11. Mihalič Tanja: Ekonomija okolja v turizmu. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1995. 217 str.
12. Mill Robert, Christie: The Tourism System. Iowa : Kendall and Hunt, 1998. 457 str.
13. Nickerson, Polovitz Norma: Foundation of tourism. New Jersey : Prentice Hall, 1996. 332 str.
14. Perko Drago et al.: Slovenija: pokrajine in ljudje. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1999. 735 str.
15. Planina Janez, Mihalič Tanja: Ekonomika turizma. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 281 str.
16. Podjed Dan: Poslovni turizem spet cveti. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 53(2004), str. 30–34.
17. Pučko Danijel: Strateško upravljanje. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 399 str.
18. Verbič Darja: Spa – let's not be modest. Slovenian business report, Ljubljana, 1992, 3, str. 8–11.

VIRI

1. Babič Alenka: Elektronsko sporočilo. Šmarjeta, 23.04.2004.
2. Dolinar Mitja: Telefonski pogovor. Topolšica, 22.04.2004.
3. Katalog Slovenska zdravilišča. Ljubljana : Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, 2003. 37 str.
4. Korošec Marjeta: Elektronsko sporočilo. Dolenjske toplice, 23.04.2004.
5. Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana : Cankarjeva založba, 1988. 1202 str.
6. Leskovar Mojca: Elektronsko sporočilo. Laško, 23.04.2004.
7. Mala splošna enciklopedija – 1. del. Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1973. 605 str.
8. Merc Damijan: Elektronsko sporočilo. Zreče, 23.04.2004.
9. Mlinarič Robi: Elektronsko sporočilo. Radenci, 23.04.2004.
10. Mojzeš Milena: Elektronsko sporočilo. Ptuj, 23.04.2004.
11. Parunov Nadija: Elektronsko sporočilo. Portorož, 23.04.2004.
12. Petan Nevenka: Elektronsko sporočilo. Čatež, 23.04.2004.
13. Peterka Franc: Elektronsko sporočilo. Moravske toplice, 23.04.2004.
14. Poslovno poročilo za Terme Palace Portorož 2001. Portorož, 2002.
15. Poslovno poročilo za Terme Palace Portorož 2002. Portorož, 2003.
16. Praprotnik Anica: Telefonski pogovor. Strunjan, 22.04.2004.
17. Pravilnik o strokovnih in tehničnih pogojih glede opreme in kadrov v naravnih zdraviliščih ter o načinu, postopku in rokih za izpolnitev pogojev za verifikacijo naravnih zdravilišč (Uradni list SRS, št. 54/72).
18. Pregled turizma za leto 1995: Rezultati raziskovanj, Ljubljana, 1997, 681. 185 str.
19. Pregled turizma za leto 1996: Rezultati raziskovanj, Ljubljana, 1998, 708. 187 str.
20. Pregled turizma za leto 1997: Rezultati raziskovanj, Ljubljana, 1999, 736. 205 str.
21. Pregled turizma za leto 1998: Rezultati raziskovanj, Ljubljana, 2000, 738. 204 str.
22. Pregled turizma za leto 1999: Rezultati raziskovanj, Ljubljana, 2001, 754. 205 str.
23. Pregled turizma za leto 2000: Rezultati raziskovanj, Ljubljana, 2002, 771. 209 str.
24. Pregled turizma za leto 2001: Rezultati raziskovanj, Ljubljana, 2003, 787. 234 str.
25. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 134, str. 14-15.
26. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 136, str. 14-15.

27. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 14, str. 14-15.
28. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 152, str. 14-15.
29. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 192, str. 14-15.
30. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 213, str. 25-27.
31. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 236, str. 25-27.
32. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 272, str. 25-27.
33. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 213, str. 14-15.
34. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 236, str. 14-15.
35. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 327, str. 14-15.
36. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2002, 334, str. 14-15.
37. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2003, 38, str. 14-15.
38. Pregled turizma za leto 2002: Statistične informacije, Ljubljana, 2003, 52, str. 14-15.
39. Roser Helena: Elektronsko sporočilo. Dobrna, 23.04.2004.
40. Rumbak Rudi: Telefonski pogovor. Celje, 22.04.2004.
41. Slovenska naravna zdravilišča.
[URL: <http://www.term-giz.si/slo>], 28.04.2004.
42. Stojnšek Tadeja: Elektronsko sporočilo. Podčetrtek, 23.04.2004.
43. Statistični letopis RS 1995. Ljubljana : Zavod RS za statistiko, 1996. 606 str.
44. Statistični letopis RS 1996. Ljubljana : Zavod RS za statistiko, 1997. 619 str.
45. Statistični letopis RS 1997. Ljubljana : Zavod RS za statistiko, 1998. 657 str.
46. Statistični letopis RS 1998. Ljubljana : Zavod RS za statistiko, 1999. 659 str.
47. Statistični letopis RS 1999. Ljubljana : Zavod RS za statistiko, 2000. 651 str.
48. Statistični letopis RS 2000. Ljubljana : Zavod RS za statistiko, 2001. 687 str.
49. Statistični letopis RS 2001. Ljubljana : Zavod RS za statistiko, 2002. 662 str.
50. Statistični letopis RS 2002. Ljubljana : Zavod RS za statistiko, 2003. 659 str.
51. Šipec Roman: Elektronsko sporočilo. 23.04.2004
52. Terme 3000 – Moravske toplice.
[URL: <http://www.term3000.si>], 27.04.2004.
53. Terme Čatež.
[URL: <http://www.term-catez.si>], 27.04.2004.

54. Terme Dobrna.
[URL: <http://www.terme-dobrna.si>], 27.04.2004.
55. Terme Lendava.
[URL: <http://www.terme-lendava.si>], 27.04.2004.
56. Terme Olimia.
[URL: <http://www.terme-olimia.com>], 27.04.2004.
57. Terme Palace Portorož.
[URL: <http://www.hoteli-palace.si>], 27.04.2004.
58. Terme Ptuj.
[URL: <http://www.terme-ptuj.si>], 27.04.2004.
59. Terme Topolšica.
[URL: <http://www.t-topolsica.si>], 27.04.2004.
60. Terme Zreče.
[URL: <http://www.terme-zrece.si>], 27.04.2004.
61. Vozni red avtobusne postaje.
[URL: <http://www.ap-ljubljana.si>], 27.04.2004.
62. Vozni red železniške postaje.
[URL: http://www.slo-zeleznice.si/Slovensko/meni_sz.htm], 27.04.2004.
63. Zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in o naravnih zdraviliščih (Uradni list LRS, št. 39/60).
64. Zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in o naravnih zdraviliščih (Uradni list SRS, št. 36/64).
65. Zakon o pospeševanju turizma (Uradni list RS, št. 57/98).
66. Zdravilišče Dolenjske toplice.
[URL: <http://www.krka-zdravilisca.si/dolenjske>], 27.04.2004.
67. Zdravilišče Laško.
[URL: <http://www.zdravilisce-lasko.si>], 27.04.2004.
68. Zdravilišče Radenci.
[URL: <http://www.radenska-zdravilisce.si>], 27.04.2004.
69. Zdravilišče Rogaška Slatina.
[URL: <http://www.hotel-sava-rogaska.si>], 27.04.2004.
70. Zdravilišče Strunjan.
[URL: <http://www.krka-zdravilisca.si/strunjan>], 27.04.2004.
71. Zdravilišče Šmarješke toplice.
[URL: <http://www.krka-zdravilisca.si/smarjeske>], 27.04.2004.
72. Žalik Boris: Telefonski pogovor. Lendava, 22.04.2004

PRILOGE

KAZALO PRILOG

TABELA P-1: PREGLED HOTELOV SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ _____	1
TABELA P-2: PREGLED APARTMAJEV IN BUNGALOVOV SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ_	2
TABELA P-3: POTRJE NE INDIKACIJE V SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČIH _____	3
TABELA P-4: PONUDBA ŠPORTA IN REKREACIJE, KI JO PONUJAJO SLOVENSKA NARAVNA ZDRAVILIŠČA _____	5
TABELA P-5: POSEBNA PONUDBA SLOVENSКИH NARAVNIH ZDRAVILIŠČ, PONUJENA V JANUARJU 2004_____	7
TABELA P-6: ŠTEVILO PRIHODOV IN PRENOČITEV TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH NA PRIMORSKEM _____	22
TABELA P-7: ŠTEVILO PRIHODOV IN PRENOČITEV TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH NA DOLENJSKEM _____	22
TABELA P-8: ŠTEVILO PRIHODOV IN PRENOČITEV TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH V POMURJU _	23
TABELA P-9: ŠTEVILO PRIHODOV IN PRENOČITEV TURISTOV V ZDRAVILIŠČIH NA ŠTAJERSKEM _____	24
TABELA P-10: STOPNJE RASTI PRIHODOV IN PRENOČITEV V ZDRAVILIŠČIH NA PRIMORSKEM	25
TABELA P-11: STOPNJE RASTI PRIHODOV IN PRENOČITEV V ZDRAVILIŠČIH NA DOLENJSKEM	25
TABELA P-12: STOPNJE RASTI PRIHODOV IN PRENOČITEV V ZDRAVILIŠČIH V POMURJU ____	26
TABELA P-13: STOPNJE RASTI PRIHODOV IN PRENOČITEV V ZDRAVILIŠČIH NA ŠTAJERSKEM	27

Tabela P-1: Pregled hotelov slovenskih naravnih zdravilišč

POKRAJINA	IME HOTELA	ZDRAVILIŠČE	KATEGORIJA – Število zvezdic
PRIMORSKA	Grand Hotel Palace	Terme Palace Portorož	5
	Mirna	Terme Palace Portorož	4
	Apollo	Terme Palace Portorož	4
	Neptun	Terme Palace Portorož	4
	Svoboda	Zdravilišče Strunjan	4
	Laguna	Zdravilišče Strunjan	3
DOLENJSKA	Krka	Zdravilišče Šmarješke toplice	4
	Šmarjeta	Zdravilišče Šmarješke toplice	4
	Vital	Zdravilišče Dolenjske Toplice	4
	Kristal	Zdravilišče Dolenjske Toplice	4
	Terme	Terme Čatež	4
	Toplice	Terme Čatež	4
	Zdravilišče	Terme Čatež	3
ŠTAJERSKA	Breza	Terme Olimia	4
	Sava	Zdravilišče Rogaška	4
	Zagreb	Zdravilišče Rogaška	4
	Vrelec	Zdravilišče Laško	4
	Zdraviliški dom	Zdravilišče Laško	4
	Vita	Terme Dobrna	4
	Vila Higiea	Terme Dobrna	4
	Dobrava 2000	Terme Zreče	4
	Park	Terme Dobrna	3
	Mladika	Terme Topolšica	3
	Vesna	Terme Topolšica	3
	Dobrava	Terme Zreče	3
POMURJE	Elizabeta	Terme Lendava	4
	Ajda	Terme 3000 Moravske toplice	4
	Radin	Zdravilišče Radenci	4
	Izvir	Zdravilišče Radenci	4
	Termal	Terme 3000 Moravske toplice	4
	Miral	Zdravilišče Radenci	3
	Lipa	Terme Lendava	3
	Terapija	Zdravilišče Radenci	2

Vir: Katalog Slovenska zdravilišča, 2003; Spletne strani zdravilišč, 2004.

Tabela P-2: Pregled apartmajev in bungalovov Slovenskih naravnih zdravilišč

POKRAJINA	IME	ZDRAVILIŠČE	KATEGORIJA – Število zvezdic
PRIMORSKA	GH Palace tip A	Terme Palace Portorož	4
	GH Palace tip B	Terme Palace Portorož	4
	GH Palace tip B	Terme Palace Portorož	4
	Titov apartma	Terme Palace Portorož	4
	Mirna – superior	Terme Palace Portorož	4
	Mirna - standard	Terme Palace Portorož	4
	Svoboda	Zdravilišče Strunjan	4
	Villa Park	Zdravilišče Strunjan	4
DOLENJSKA	Bungalov	Terme Čatež	2
ŠTAJERSKA	Sava	Zdravilišče Rogaška	4
	Aparthotel Rosa	Terme Olimia	4
	Vile Terme	Terme Zreče	4
	Bungalov	Terme Ptuj	3
	Aparthotel	Terme Ptuj	3
	Vesna	Terme Topolšica	3
POMURJE	Prekmurska vas	Terme 3000 Moravske Toplice	4
	Bungalov	Terme 3000 Moravske Toplice	3

Vir: Katalog Slovenska zdravilišča, 2003; Spletne strani zdravilišč, 2004.

Tabela P- 3: Potrjene indikacije v Slovenskih naravnih zdraviliščih

	Terme Palace Portorož	Zdravilišče Strunjan	Terme 3000 Moravske Toplice	Terme Lendava	Zdravilišče Radenci	Terme Čatež	Zdravilišče Dolenjske Toplice	Zdravilišče Šmarješke Toplice	Terme Dobrna	Zdravilišče Laško	Terme Olimia	Terme Ptuj	Zdravilišče Rogaška	Terme Topolšica	Terme Zreče
Bolezni srca in ožilja					X	X		X	X				X	X	X
Revmatične bolezni	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Poškodbe lokomotornih organov	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bolezni prebavil													X		
Bolezni presnove	X				X							X	X		
Ginekološke bolezni	X			X		X	X		X						
Bolezni ledvic in sečil					X				X				X		X
Nevrološke Bolezni	X			X		X	X	X	X	X	X	X		X	X
Kožne bolezni	X	X	X							X	X		X		
Nevrotske motnje	X						X	X			X	X		X	X
Bolezni dihal in organov	X	X												X	X
Ustne in zobne bolezni					X	X							X		
Bolezni oči													X		X
Ortopedska obolenja									X						
Športne poškodbe								X							
Osteoporoza		X													
Rehabilitacija po onkoloških posegih															X
Opeklinke brazgotine s funkcionalnimi motnjami				X											

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

	<i>Terme Palace Portorož</i>	<i>Zdravilišče Strunjan</i>	<i>Terme 3000 Moravske Toplice</i>	<i>Terme Lendava</i>	<i>Zdravilišče Radenci</i>	<i>Terme Čatež</i>	<i>Zdravilišče Dolenjske Toplice</i>	<i>Zdravilišče Šmarješke Toplice</i>	<i>Terme Dobrna</i>	<i>Zdravilišče Laško</i>	<i>Terme Olimia</i>	<i>Terme Ptuj</i>	<i>Zdravilišče Rogaška</i>	<i>Terme Topolšica</i>	<i>Terme Zreče</i>
<i>Psihosomatske bolezni</i>								x					x		
<i>Mišična obolenja s poškodbami možganov in perifernega živčevja</i>				x				x		x					x

Vir: Katalog Slovenska zdravilišča, 2003; Spletne strani zdravilišč, 2004.

Tabela P-4: Ponudba športa in rekreacije, ki jo ponujajo Slovenska naravna zdravilišča

	Terme Palace Portorož	Zdravilišče Strunjan	Terme 3000 Moravske toplice	Terme Lendava	Zdravilišče Radenci	Dolenjske Toplice	Terme Čatež	Šmarješke Toplice	Terme Dobrna	Zdravilišče Laško	Terme Olimia	Terme Ptuj	Zdravilišče Rogaška	Terme Topolšica	Terme Zreče
Golf			X				X				X	X	X		X
Minigolf	X	X		X	X		X	X				X	X		
Tenis	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tenis v hali	X				X		X	X				X	X	X	X
Kegljišče	X			X	X		X		X			X			
Balinišče	X			X	X		X	X	X	X		X	X	X	X
Squash							X						X		
Bowling							X								
Bazenski kompleks	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Trim steza			X		X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
Smučanje			X		X	X			X	X		X	X	X	X
Tek na smučeh			X		X	X			X	X		X	X	X	X
Snowboard															X
Sankanje															X
Ribolov	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

	<i>Terme Palace Portorož</i>	<i>Zdravilišče Strunjan</i>	<i>Terme 3000 Moravske toplice</i>	<i>Terme Lendava</i>	<i>Zdravilišče Radenci</i>	<i>Dolenjske Toplice</i>	<i>Terme Čatež</i>	<i>Šmarješke Toplice</i>	<i>Terme Dobrna</i>	<i>Zdravilišče Laško</i>	<i>Terme Olimia</i>	<i>Terme Ptuj</i>	<i>Zdravilišče Rogaška</i>	<i>Terme Topolšica</i>	<i>Terme Zreče</i>
<i>Gorsko kolesarjenje</i>						x	x	x	x					x	x
<i>Treking</i>	x		x			x	x	x	x		x	x	x	x	x
<i>Pohodništvo</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Jahanje</i>	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Sprehodi v naravi</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Čolnarjenje</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x		x	
<i>Kolesarjenje</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Fitnes center</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Rafting</i>						x		x							

Vir: Katalog Slovenska zdravilišča, 2003; Spletne strani zdravilišč, 2004.

Tabela P-5: Posebna ponudba Slovenskih naravnih zdravilišč, ponujena v januarju 2004

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
<p>TERME PALACE PORTOROŽ</p>	<p>WELLNESS PROGRAM</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ namestitev v dvoposteljni sobi (tuš ali kad, WC, telefon, satelitska TV, "Pay TV", radio, sef, mini bar in klima) ➤ ustrezno število polpenzionov (samopostrežni zajtrk in večerja) ➤ kopanje v bazenih s termomineralno vodo vsak dan od 7.00 do 21.00 ➤ 2 x vstop v novi Wellness center ➤ jutranjo telovadbo v bazenu od ponedeljka do petka ob 8.00 ➤ vodno aerobiko v bazenu od ponedeljka do sobote ob 8.30 in 17.00 ➤ uporabo fitness centra v dopoldanskem času ➤ slovenski večer v četrtek ➤ večerni animacijski program in plesne večere ➤ organizirane sprehode od ponedeljka do sobote ➤ organizirano kolesarjenje od ponedeljka do sobote od 10.00 do 12.00 ➤ zavarovano parkirišče za osebna vozila ➤ turistično takso in DDV
	<p>SPOMLADANSKI PAKET</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 polpenzionov v dvoposteljni sobi izbranega objekta ➤ kopanje v bazenu z ogrevano morsko vodo ➤ enkrat dnevno prost vstop v savne ➤ sprostitev za vaš hrbet (1 x 30 min) - masaža in topla obloga hrbta ➤ svečana večerja in glasba za ples ➤ skupinska telovadba v bazenu za dobro jutro
<p>ZDRAVILIŠČE STRUNJAN</p>	<p>POLETNE POČITNICE - MODRE DRUŽINSKE POČITNICE</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 ali 7 polpenzionov, ➤ kopanje v bazenih z ogrevano morsko vodo, ➤ 1-krat dnevno uporaba savn (finska, turška, infrardeča), ➤ jutranja skupinska telovadba v bazenu, ➤ vodena jutranja hitra hoja, ➤ prost vstop na plažo, ➤ otroški klub, ➤ družabne in kulturne prireditve

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME ČATEŽ	LAST MINUTE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 oz. 7 polpenzionov, ➤ 2 vstopa dnevno v zimsko ali na poletno Termalno riviero, ➤ uporaba fitnes studia v hotelu Toplice.
	UPOKOJENSKI PAKET – HOTEL TERME	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 polpenzionov, neomejeno kopanje v hotelskem bazenu, uporabo savne in fitnes studia, en vstop dnevno na zimsko ali 2 vstopa dnevno na poletno Termalno riviero ➤ zdravniški pregled ➤ enkrat merjenje krvnega pritiska ➤ svečano večerjo ➤ 10% popust na zdravstvene storitve (individualne ali paketne)
	UPOKOJENSKI PAKET - HOTEL TOPLICE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 polpenzionov, 2 vstopa dnevno v zimsko ali poletno Termalno riviero, uporabo fitnes studia v hotelu Toplice ➤ zdravniški pregled ➤ enkrat merjenje krvnega pritiska ➤ svečano večerjo ➤ 10% popust na zdravstvene storitve (individualne ali paketne)
	UPOKOJENSKI PAKET - HOTEL ZDRAVILIŠČE***, BUNGALOVI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 polpenzionov, neomejeno kopanje v hotelskem bazenu, 2 vstopa dnevno na poletno Termalno riviero ali 3 ure kopanja dnevno v zimski Termalni rivieri ➤ zdravniški pregled ➤ enkrat merjenje krvnega pritiska ➤ svečano večerjo ➤ 10% popust na zdravstvene storitve (individualne ali paketne)
	MINI POČITNICE 4 DNI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hotel Terme: 4 polpenziona, neomejeno uporabo hotelskega bazena, savne in fitnes studia v hotelu Terme ter dva vstopa dnevno v zimsko ali na poletno Termalno riviero, ➤ Hotel Toplice: 4 polpenziona, dva vstopa dnevno v zimsko ali na poletno Termalno riviero in uporabo fitnes studia v hotelu Toplice, ➤ Hotel golf grad Mokrice: polpenzion, neomejeno kopanje, uporabo savne in fitnes studia v hotelu Terme, 2 vstopa dnevno v zimsko ali na poletno Termalno riviero, 1x dnevno prevoz do Term Čatež in nazaj, ➤ Hotel Zdravilišče: 4 polpenziona, 3 ure kopanja dnevno na zimski Termalni rivieri ali 2 vstopa dnevno na poletno Termalno riviero

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME ČATEŽ	MINI POČITNICE 4 DNI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hotel Terme: 4 polpenzione, neomejeno uporabo hotelskega bazena, savne in fitnes studia v hotelu Terme ter dva vstopa dnevno v zimsko ali na poletno Termalno riviero, ➤ Hotel Toplice: 4 polpenzione, dva vstopa dnevno v zimsko ali na poletno Termalno riviero in uporabo fitnes studia v hotelu Toplice, ➤ Hotel Zdravilišče: 4 polpenzione, 3 ure kopanja dnevno na zimski Termalni rivieri ali 2 vstopa dnevno na poletno Termalno riviero
ZDRAVILIŠČE DOLENJSKE TOPLICE	Z VESELIM AVTOBUSOM V BOJ PROTI BOLEČINAM V HRBTENICI!	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Namestitev v eno ali dvoposteljni sobi hotela Vital ali Kristal ➤ 5 ali 10 polpenzionov, ➤ pregled pri zdravniku, ➤ vsak dan skupinsko hidrogimnastiko – vaje za hrbtenico, ➤ neomejeno kopanje v termalnih bazenih v hotelu (3 notranji bazeni), ➤ neomejeno kopanje v novem Wellness centru Balnea (notranji in zunanji bazeni s termalno vodo, masažne klopi, whirlpool, ...) ➤ spoznavno večerjo na turistični kmetiji z zabavo, ➤ 1-krat predavanje z naslovom »Bolečine v hrbtenici«, ➤ učno delavnico varovanja hrbtenice s praktičnimi vajami na žogi pod vodstvom fizioterapevta, ➤ kulturne in družabne prireditve, ➤ 20% popusta na zdravstvene storitve v zdravilišču ter 10% popusta na individualne storitve v Wellness centru Balnea ter avtobusni prevoz iz Ljubljane in nazaj!
	POLETJU NAPROTI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ namestitev v dvoposteljni sobi hotela Vital**** ali Kristal****, ➤ polpenzion s kosilom ali večerjo, ➤ kopanje v bazenih s termalno vodo v hotelu in v Wellness centru Balnea, ➤ neomejen vstop v Oazo – center savn v Wellness centru Balnea, ➤ neomejena uporaba fitnesa v hotelu, ➤ v petek nočno kopanje s presenečenjem v Wellness centru Balnea - v soboto ples z ansamblom v kristalni dvorani, ➤ kulturne in družabne prireditve (aqua fit, cocktail party, organizirani sprehodi) ➤ 20% popusta na zdravstvene storitve v zdravilišču ter 10% popusta na individualne storitve v Wellness centru Balnea.

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
<p align="center">ZDRAVILIŠČE DOLENJSKE TOPLICE</p>	<p align="center">POLETNE POČITNICE</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 ali 7 polpenzionov, ➤ kopanje v bazenih s termalno vodo v hotelu in kopanje v Wellness centru Balnea ter vsak dan Aqua Fit, ➤ 1 x vstop v Oazo – center savn v Wellness centru Balnea, ➤ pregled pri zdravniku, ➤ 1 ura tenisa dnevno, 1 x solarij, ➤ jutranja gimnastika pod strokovnim vodstvom, ➤ neomejena uporaba fitnesa v hotelu ter ➤ 1 x prost vstop na vodeno vadbo v Balnei ➤ pohod po vinskih gorica, ➤ predavanje z zdravstveno vsebino, ➤ kulturne in družabne prireditve, ➤ sobotni ples.
<p align="center">ZDRAVILIŠČE ŠMARJEŠKE TOPLICE</p>	<p align="center">POLETNE POČITNICE - ZELENE DRUŽINSKE POČITNICE</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 ali 7 polpenzionov ➤ kopanje v notranjih in zunanjih termalnih bazenih ➤ vodena jutranja hidrogimnastika, ➤ 2 oziroma 3 hidroterapije vodna aerobika, ➤ dnevno eno brezplačno storitev iz nove ponudbe Vitarium Šport (Tai chi, Kardiokros, PACE, Nord walking), ➤ 1x brezplačni vstop v savna center Vitarij ➤ 1-krat tedensko večerja v naravi ➤ kulturne in družabne prireditve ➤ pohod po vinskih gorica ➤ bogat animacijski program: ustvarjalna delavnica, kuharska delavnica, družabni večeri, koncert

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
ZDRAVILIŠČE ŠMARJEŠKE TOPLICE	ZDRAVLJENJE KRČNIH ŽIL	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 polnih penzionov ➤ uvodni razgovor z zdravnikom specialistom internistom, ➤ individualno svetovanje ter dogovor o izboru terapij, ➤ 2 individualni terapiji dnevno po nasvetu zdravnika, ➤ vodena jutranja skupinska telovadba (vsak dan), ➤ 3-krat vodena skupinska telesna aktivnost v popoldanskem času, ➤ varovalna prehrana, možnost izbire različnih dietnih menijev, ➤ učna delavnica na temo Preprečevanje in zdravljenje motenj venskega sistema ➤ učna delavnica zdrave prehrane, ➤ popoldanski in večerni razvedrilni program
	OBNOVITVENA REHABILITACIJA ZA KORONARNE BOLNIKE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 polnih penzionov, namestitev v hotelu KRKA ali ŠMARJETA ➤ uvodni razgovor z zdravnikom specialistom kardiologom, individualno svetovanje o telesnih obremenitvah ➤ 2 individualni terapiji dnevno po nasvetu zdravnika ➤ vodena skupinska telesna aktivnost vsak dan ➤ varovalna prehrana, možnost izbire različnih dietnih menijev ➤ tri predavanja na temo koronarnih bolezni ➤ učna delavnica zdrave prehrane ➤ ustvarjalna delavnica, popoldanski in večerni razvedrilni program.
TERME 3000 MORAVSKE TOPLICE	LAST MINUTE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 3 x polpenzion po osebi v dvoposteljni sobi, ➤ neoemejeno kopanje - Terme 3000, ➤ jutranjo gimnastiko, aerobiko v vodi ob glasbi, ➤ savna v hotelu Termal, ➤ prost vstop v Casino

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
ZDRAVILIŠČE RADENCI	SPOZNAJTE NAS	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7x oz. 5x polpenzion (zajtrk in večerjo) ➤ 10-minutni posvet z zdravnikom ➤ CO2-mineralno kopel ➤ skupinsko inhalacijo z mineralno vodo in eteričnimi olji ➤ kopanje v termah ➤ jutranjo gimnastiko ➤ vodno aerobiko ➤ pitje radenske slatine v pitni dvorani ➤ dnevno en vstop v savno za goste hotelov Radin in Izvir.
	WELLNESS ZANJO	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 x polpenzion ➤ masaža obraza in dekolteja s fitoaromatičnimi maskami ➤ 2x body wrapping ➤ anticelulitna masaža
	WELLNESS ZANJ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 x polpenzion ➤ 2x zeliščna kopel, ➤ 2x aroma terapija, ➤ ročna masaža celotnega telesa.
	WELLNESS ZA OBA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 x polpenzion ➤ 2x Kneipp polivi, ➤ 1x sprostitvene vaje ➤ 2x mineralna CO₂ kopel, ➤ skupinska inhalacija z mineralno vodo in eteričnimi olji ➤ kopanje in savna v termah, ➤ 5x jutranja gimnastika, ➤ pitna kura z Radensko slatino
ZDRAVILIŠČE LAŠKO	POMLADNI PROGRAM	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 3, 4 ali 6 polpenzione (zajtrk, večerja) ➤ kopanje v notranjem in zunanem termalnem bazenu ➤ 1 x dnevno vstop v fitnes ➤ 1 x dnevno vstop v savno (do 3 ure) ➤ program animacije, sprostitve in rekreacije

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME DOBRNA	CESARJEVE POČITNICE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 polpenzionov; ➤ cesarjevo večerjo v vinski kleti pod vilo Higiea; neomejeno kopanje v bazenih s termalno vodo; ➤ 1x posvet pri zdravniku ; ➤ 4x jutranjo telovadbo; ➤ 2x cesarjevo kopel; ➤ animacijski program (Animacijski program: vodeni sprehodi v okolico Dobrne, pokušina domačih »štrudlov«, ogled razstave Pelikanovih fotografij in razstave starih kočij, plesni večeri v kavarni v hotelu Vita)
	V DVOJE JE LEPŠE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2 x polpenzion ➤ 1 x kopel presenečenja ➤ neomejeno kopanje v bazenu ➤ animacijski program
	WELLNESS PROGRAM (VIKEND PAKET)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2, 5, 7 polpenzionov ➤ neomejeno kopanje v bazenih s termalno vodo ➤ wellness program ➤ animacijo ➤ 1x Kleopatrina kopel, ➤ 1x sprostitveno aromaterpijo po Eve Taylor, ➤ 1x pedikuro, ➤ 1x finsko ali turško savno.
	WELLNESS PROGRAM (5-DNEVNI PAKET)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2, 5, 7 polpenzionov ➤ neomejeno kopanje v bazenih s termalno vodo ➤ wellness program ➤ animacijo ➤ 1x sprostitveno ročno masažo (30 min), ➤ 1x mladostno aromaterapijo po Eve Taylor, ➤ 2 x Modro kopel, ➤ 1x pedikuro, 2x turško ali finsko savno.

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME DOBRNA	WELLNESS PROGRAM (7-DNEVNI PAKET)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2, 5, 7 polpenzionov ➤ neomejeno kopanje v bazenih s termalno vodo ➤ wellness program * ➤ animacijo* ➤ 1x sprostitveno ročno masažo (30 min), ➤ 1x mladostno aromaterapijo po Eve Taylor (50 min), ➤ 1x ayurveda oblogo z blatom in soljo, ➤ 2 x Modro kopel, ➤ 1x pedikuro, ➤ 2x turško savno.
	LEPOTNI PROGRAM 2 DNI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2 polpenziona, ➤ neomejeno kopanje v bazenu s termalno vodo, ➤ 1x jutranje razgibavanje pod strovnim vodstvom terapevta, ➤ klasična nega obraza, vratu in dekolteja, ➤ aroma oxy kapsula, ➤ manikura.
TERME PTUJ	VROČE POLETJE – 3 DNI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 3x pol penzion, ➤ Kopanje v Termalnem parku, ➤ Aqua aerobika ➤ Fitness ➤ Finska in aroma savna, ➤ Turška kopel, ➤ jutranja gimnastika

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME PTUJ	VROČE POLETJE – 5 DNI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5x pol penzion, 1 x svečana večerja, ➤ Kopanje v Termalnem parku, ➤ Aqua aerobika ➤ Fitness ➤ Finska in aroma savna, ➤ Turška kopel, ➤ jutranja gimnastika, ➤ pedikura, ➤ pokušina vin
	VROČE POLETJE – 7 DNI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7x pol penzion, 1 x svečana večerja, ➤ Kopanje v Termalnem parku, ➤ Aqua aerobika, ➤ Fitness, ➤ Finska in aroma savna, ➤ Turška kopel, ➤ jutranja gimnastika, ➤ pedikura, ➤ pokušina vin
TERME OLIMIA	HOTEL BREZA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nočitev z zajtrkom ➤ kopanje v bazenih s termalno vodo v bazenih Termalija, hotelskem bazenu in v termalnem parku AQUALUNA ➤ posvet pri zdravniku pri bivanju 4 dni in več ➤ testiranje vida v optičnem studiu GOBEC pri bivanju 4 dni in več ➤ pitje termalne vode ➤ dnevni program vodne aerobike ➤ telovadba za "dobro jutro" ➤ uporaba fitness studia ➤ bogat dnevni program športne-kulturne-zabavne in izletniške animacije

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME OLIMIA	APARTHOTEL ROSA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ KOPANJE v vseh bazenih s termalno vodo, v bazenih Termalija, v hotelskem bazenu in v termalnem parku AQUALUNA, glede na število postelj v apartmaju ➤ aquaaerobiko po programu ➤ telovadbo za „dobro jutro“ ➤ uporabo fitness studia ➤ posvet pri zdravniku pri bivanju 4 dni in več ➤ testiranje vida v Optičnem studiu Gobec pri bivanju 4 dni in več ➤ animacijo v "mini klubu" za najmlajše ➤ bogat dnevni program športne-kulturne-zabavne in izletniške animacije ➤ pripravo apartmaja, posteljno perilo, brisače ter končno čiščenje apartmaja ➤ parkiranje v garažni hiši Aparhotela Rosa
	VAS LIPA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ kopanje v vseh bazenih s termalno vodo, v bazenih Termalija, v hotelskem bazenu in v termalnem parku AQUALUNA ➤ aquaaerobiko po programu ➤ uporabo fitness studia ➤ telovadbo za "dobro jutro" ➤ posvet pri zdravniku pri bivanju 4 dni in več ➤ testiranje vida v Optičnem studiu Gobec pri bivanju 4 dni in več ➤ pripravo apartmaja, posteljno perilo, brisače ter končno čiščenje apartmaja ➤ animacijo v "mini klubu" za najmlajše ➤ bogat dnevni program športne-kulturne-zabavne in izletniške animacije
	ŠPORT IN SPROSTITEV	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1 x posvet pri zdravniku ➤ 1 x cardio fitnes test ➤ 1 x individualni fitnes program ➤ 1 x tuina masaža - 20 min. ➤ 1 x ročna masaža telesa - 30 min.
	SPROŠČENI SE DOBRO POČUTIMO	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1x termalna biserna kopel z izvlečki zdravilnih zelišč ➤ 1x telovadba s trakovi ➤ 1x masaža Olimia

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME OLIMIA	DOBRO POČUTJE V NEGOVANEM TELESU	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1x peeling telesa ➤ 1x hranilna maska ➤ 1x termalna biserna kopel z izvlečki zdravilnih zelišč
	STRES PUŠČA SLEDI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ pregled pri zdravniku ➤ laboratorijski pregled krvi (osnovna kri in urin, KS, holesterol, trigliceridi) ➤ merjenje deleža telesnih maščob ➤ biserna termalna kopel z zelišči ➤ ročna masaža telesa ➤ tuina masaža - delna
	LAHKIH NOG NAOKROG	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1x presoterapija ➤ 1x pedikura ➤ 1x refleksna masaža stopal -20 min
	ANTICELULITNI PROGRAM	<ul style="list-style-type: none"> ➤ posvet pri zdravniku ➤ določitev deleža telesnih maščob ➤ presoterapija ➤ elektrolipoliza ➤ anticelulitna masaža - 20 min. ➤ ovijanje telesa (body wrapping) ➤ termalna biserna kopel z izvlečki zelišč ➤ fango obloge ➤ fitnes anticelulitni program ➤ telovadba za dobro jutro ➤ sauna ➤ vodna aerobika ➤ pitje čaja (2 litra dnevno)

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME OLIMIA	ZNIŽAJMO TELESNO TEŽO	<ul style="list-style-type: none"> ➤ začetni zdravniški pregled ➤ laboratorijske preiskave ➤ elektrokardiogram ➤ testiranje funkcionalnih sposobnosti ➤ določitev deleža telesnih maščob ➤ savna ➤ ovijanje telesa (body wrapping) ➤ cela ročna masaža - 30 min. ➤ fitnes shujševalni program ➤ elektrolipoliza ➤ vodena športna rekreacija ➤ termelna biserna kopel ➤ telovadba za dobro jutro ➤ zaključni zdravniški posvet ➤ 3x dnevno pitje čaja
	ODPRAVIMO BOLEČINE V KRIŽU	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1 x posvet pri zdravniku ➤ 2 x termalna biserna kopel ➤ 4 x ročna masaža - 20 min. ➤ 2 x fango obloge hrbta ➤ 1 x šola pravilne drže ➤ 3 x da ne bo bolelo - vaje v telovadnici
ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA	V PRIČAKOVANJU POMLADI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ BEAUTY VIKEND PROGRAM (od četrтка do nedelje) ➤ 1 x KLEOPATRINA KOPEL ➤ 1 x ANTICELULITNA MASAŽA celega telesa, 45 min ➤ 1 x medicinska refleksna masaža stopal, 30 min ➤ 1 x ročna masaža celega telesa, 30 min

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA	SPROSTITVENI PROGRAM	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1-biserna kopel ➤ 3-masažni stol ➤ 3-sprostilna po Jacobsonu ➤ 2-ročna masaža ➤ 1-mineralna kopel ➤ 1-tajska masaža ➤ 3-zeliščne obloge ➤ 2-anti-stres kopel ➤ 2-masaža Pegaz ➤ 2-aroma terapija ➤ 1-rekreativni sprehod ➤ 1-zeliščna kopel ➤ 1-kopel Perla ➤ 3-gimnastika
	ANTISTRESNI PROGRAM	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 1x aroma terapija, 85 min ➤ -2 x mineralna kopel ➤ -2 x masažni stol ➤ -1 x indijska masaža glave, 60 min ➤ -1 x masaža Pegaz, 85 min ➤ -1 x biserna kopel ➤ -1 x tajska masaža, 70 min
	DNEVNI GASTRO- KARDIO	<ul style="list-style-type: none"> ➤ -2 x aroma terapija, 85 min ➤ -2 x mineralna kopel ➤ -3 x masažni stol ➤ -1 x indijska masaža glave, 70 min ➤ -1 x ročna masaža telesa, 45 min ➤ -1 x tajska masaža ➤ -1 x biserna kopel ➤ -1 x zeliščna kopel

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME ZREČE	DVODNEVNI PROGRAM	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2 x pol ali polni penzion ➤ kopanje v termalnih bazenih ➤ dobrodošlica ➤ 1 x vstop v Savna vas ➤ animacija po programu
	TEDEN ZDRAVJA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5x ali 7x pol ali polni penzion ➤ posvet pri zdravniku ➤ kopanje v termalnih bazenih ➤ 3x ali 5x gimnastika ali hidrogimnastika ➤ 1x biserna kopel ali obisk Savna vasi ➤ 1x vodna postelja z zelišči ➤ animacija po programu
	WELLNESS IN VITAL	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7 x pol penzion ➤ posvet pri zdravniku ➤ kopanje v termalnih bazenih ➤ 5 x gimnastika ali hidrogimnastika ➤ 1 x biserna kopel ➤ 1 x vodna postelja z zelišči ➤ 1 x aroma masaža ➤ 1 x tajska masaža stopal ➤ 1 x tajska masaža hrbta prosti stresu z zelišči in olji ➤ 1 x sprostivna kopel ➤ 2 x obisk Savna vasi ➤ 2 x fitnes ➤ animacija po programu

Tabela se nadaljuje na naslednji strani

ZDRAVILIŠČE	PROGRAM	VSEBINA PROGRAMA
TERME ZREČE	POLETNI ODDIH	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 x ali 7 x pol penzion ➤ kopanje v termalnih bazenih ➤ jutranja gimnastika ➤ 1 x pohodna tura na Lovrenška jezera ali popoldansko potepanje po Dravinjski dolini ➤ 1 x ali 2 x obisk fitnesa ➤ 50% popust pri obisku Savna vasi ➤ panoramska vožnja s sedežnico ➤ planinski avtobus na relaciji Zreče - Rogla - Zreče (po voznem redu) ➤ animacija za otroke in odrasle po tedenskem programu (glasbeni večeri, pikniki, kulinarčni večeri, ➤ otroške delavnice,...)
TERME LENDAVA	Nimajo posebnih programov	
TERME TOPOLŠICA	Nimajo posebnih programov	

Tabela P-6: Število prihodov in prenočitev turistov v zdraviliščih na Primorskem

LETO	TERME PALACE PORTOROŽ		ZDRAVILIŠČE STRUNJAN	
	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
1995	25.341	93.868	11.600	75.750
1996	28.554	95.546	11.718	77.259
1997	34.043	128.856	12.270	80.637
1998	41.077	206.187	11.234	74.006
1999	43.393	201.516	12.872	78.879
2000	47.571	231.681	16.514	94.508
2001	47.580	237.703	17.549	100.124
2002	59.162	237.814	19.568	114.665

Vir: Pregled turizma 1995-2002; Statistični letopis Slovenije 1995-2002; Poslovno poročilo za Terme Palace Portorož 2001 in 2002.

Tabela P-7: Število prihodov in prenočitev turistov v zdraviliščih na Dolenjskem

LETO	TERME ČATEŽ		ZDRAVILIŠČE ŠMARJEŠKE TOPLICE		ZDRAVILIŠČE DOLENJSKE TOPLICE	
	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
1995	75.651	416.194	10.765	84.492	11.738	84.655
1996	82.143	427.694	11.037	87.466	11.613	85.484
1997	85.390	425.827	10.705	93.325	13.488	89.042
1998	90.692	434.099	11.084	89.134	10.246	82.863
1999	86.062	406.237	9.824	84.632	10.201	84.854
2000	104.407	462.395	12.296	93.666	11.048	86.937
2001	114.747	487.387	12.749	97.532	10.957	86.894
2002	113.662	455.176	13.011	99.801	11.217	84.452

Vir: Pregled turizma 1995-2002; Statistični letopis Slovenije 1995-2002.

Tabela P-8: Število prihodov in prenočitev turistov v zdraviliščih v Pomurju

LETO	TERME LENDA VA		ZDRAVILIŠČE RADENCI		TERME 3000 MORAVSKE TOPLICE	
	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
1995	10.823	52.717	20.057	104.312	49.713	238.388
1996	11.251	53.682	20.834	110.514	47.113	229.732
1997	10.758	53.781	24.145	129.571	42.880	205.037
1998	10.432	52.857	25.218	128.063	45.784	222.320
1999	9.588	50.239	27.791	131.694	45.909	217.174
2000	10.209	48.604	31.469	149.605	57.283	267.540
2001	12.452	57.043	33.437	157.970	69.732	319.035
2002	12.478	61.575	32.980	155.414	72.842	330.638

Vir: Pregled turizma 1995-2002; Statistični letopis Slovenije 1995-2002.

Tabela P-9: Število prihodov in prenočitev turistov v zdraviliščih na Štajerskem

LETO	TERME TOPOLŠICA		TERME ZREČE		TERME DOBRNA		ZDRAVILIŠČE LAŠKO		ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA		TERME OLIMIA		TERME PTUJ	
	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
1995	11.368	58.171	14.825	69.900	15.453	116.496	7.845	71.162	37.380	228.487	38.933	214.998	9.498	38.143
1996	12.393	56.710	16.312	73.452	13.346	107.759	8.314	77.325	31.713	200.512	42.469	229.926	9.264	34.942
1997	10.279	56.534	17.445	78.938	12.657	110.387	10.530	83.782	34.888	228.925	43.866	234.259	10.978	40.667
1998	9.339	60.272	16.429	78.770	11.686	97.955	9.139	85.806	34.614	222.846	45.396	238.969	11.009	39.949
1999	9.072	58.206	18.120	79.651	11.355	85.321	8.301	74.889	34.800	199.186	47.206	241.568	11.314	37.545
2000	8.892	59.886	19.766	119.844	11.420	86.739	10.422	91.578	35.978	213.458	54.612	273.269	13.852	42.723
2001	13.948	87.541	21.190	99.555	9.068	72.013	11.713	99.297	33.528	207.361	58.722	289.817	11.016	32.093
2002	17.634	97.386	25.968	152.016	11.626	82.197	14.174	108.778	32.661	210.841	58.827	284.010	12.209	33.044

Vir: Pregled turizma 1995-2002; Statistični letopis Slovenije 1995-2002.

Tabela P-10: Stopnje rasti prihodov in prenočitvev v zdraviliščih na Primorskem

LETO	TERME PALACE PORTOROŽ		ZDRAVILIŠČE STRUNJAN	
	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
1995	-	-	-	-
1996	1,13	1,02	1,01	1,02
1997	1,19	1,35	1,05	1,04
1998	1,21	1,60	0,92	0,92
1999	1,06	0,98	1,15	1,07
2000	1,10	1,15	1,28	1,20
2001	1,00	1,03	1,06	1,06
2002	1,24	1,00	1,12	1,15

Vir: Lastni izračuni iz Tabele P-6, 2004.

Tabela P-11: Stopnje rasti prihodov in prenočitvev v zdraviliščih na Dolenjskem

LETO	TERME ČATEŽ		ZDRAVILIŠČE ŠMARJEŠKE TOPLICE		ZDRAVILIŠČE DOLENJSKE TOPLICE	
	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
1995	-	-	-	-	-	-
1996	1,09	1,03	1,03	1,04	0,99	1,01
1997	1,04	1,00	0,97	1,07	1,16	1,04
1998	1,06	1,02	1,04	0,96	0,76	0,93
1999	0,95	0,94	0,89	0,95	1,00	1,02
2000	1,21	1,14	1,25	1,11	1,08	1,02
2001	1,10	1,05	1,04	1,04	0,99	1,00
2002	0,99	0,93	1,02	1,02	1,02	0,97

Vir: Lastni izračuni iz Tabele P-7, 2004.

Tabela P-12: Stopnje rasti prihodov in prenočitev v zdraviliščih v Pomurju

LETO	TERME LENDAVA		ZDRAVILIŠČE RADENCI		TERME 3000 MORAVSKE TOPLICE	
	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
1995	-	-	-	-	-	-
1996	1,04	1,02	1,04	1,06	0,95	0,96
1997	0,96	1,00	1,16	1,17	0,91	0,89
1998	0,97	0,98	1,04	0,99	1,07	1,08
1999	0,92	0,95	1,10	1,03	1,00	0,98
2000	1,06	0,97	1,13	1,14	1,25	1,23
2001	1,22	1,17	1,06	1,06	1,22	1,19
2002	1,00	1,08	0,99	0,98	1,04	1,04

Vir: Lastni izračuni iz Tabele P-8, 2004.

Tabela P-13: Stopnje rasti prihodov in prenočitvev v zdraviliščih na Štajerskem

LETO	TERME TOPOLŠICA		TERME ZREČE		TERME DOBRNA		ZDRAVILIŠČE LAŠKO		ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA		TERME OLIMIA		TERME PTUJ	
	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve	Prihodi	Prenočitve
1995	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1996	1,09	0,97	1,10	1,05	0,86	0,93	1,06	1,09	0,85	0,88	1,09	1,07	0,98	0,92
1997	0,83	1,00	1,07	1,07	0,95	1,02	1,27	1,08	1,10	1,14	1,03	1,02	1,19	1,16
1998	0,91	1,07	0,94	1,00	0,92	0,89	0,87	1,02	0,99	0,97	1,03	1,02	1,00	0,98
1999	0,97	0,97	1,10	1,01	0,97	0,87	0,91	0,87	1,01	0,89	1,04	1,01	1,03	0,94
2000	0,98	1,03	1,09	1,50	1,01	1,02	1,26	1,22	1,03	1,07	1,16	1,13	1,22	1,14
2001	1,57	1,46	1,07	0,83	0,79	0,83	1,12	1,08	0,93	0,97	1,08	1,06	0,80	0,75
2002	1,26	1,11	1,23	1,53	1,28	1,14	1,21	1,10	0,97	1,02	1,00	0,98	1,11	1,03

Vir: Lastni izračuni iz Tabele P-9, 2004.